

רשת גדולים

דברי רבותינו גדולי ומאורי הדור שליט"א
בענין מצות כיסוי הראש בזמנינו

מהדורה שישית עם הוספות רבות - תשפ"א

חדש! דברי רבותינו ככנסי חיזוק בנושא מצות כיסוי הראש
הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א - הגאון רבי שריאל רוזנברג שליט"א
הגאון רבי צבי וובר שליט"א - הגאון רבי ישראל גנס שליט"א

ניתן לתרום לזיכוי הרבים
בדרכים הבאות:

עמדות 'נדרים פלוס':
יש לחפש "דעת גדולים"

בטלפון:

4699 03-763-0585 שלוחה:

הודפס בס"ד על נייר ללא חשש
חילול שבת

בכל עניני הקונטרס
ניתן לפנות:

ת.ד. 384 מיקוד 5110301
בני ברק

פקס:

077-31-800-41

דוא"ל:

DaatGdolim@gmail.com

עימוד ועיצוב

ארטמסורה
הוצאת ספרים

052-715-4886

דברים אחדים בפתח המהדורה השישית

יתברך הבורא שזיכנו להו"ל את המהדורה השישית, וכבר זכינו להפיץ למעלה מעשרת אלפים עותקים מהקונטרס ונתקבל באהדה גדולה אצל עובדי השם באמת. כמו כן זכינו להרחיב את הקונטרס ולתת רקע וביאור קצר לנושא.

כפי שכבר נכתב במהדורות הקודמות, דומה כי מאז היותנו לעם סגולה במעמד הר סיני לא היה כדבר הזה, נושא שכמעט ולא מדברים עליו אך כשמתחילים לברר וללבן את הדברים מרגישים שישנה בעיה שורשית, ואכן לאחר הבירור שלקח זמן לא קצר נדהמנו לגלות שגדולי ישראל כותבים במפורש לאסור והציבור בחלקו 'נוהג' להתיר.

ואין אנו באים בטרוניה ח"ו לעם ישראל, פשוט לנו שהציבור יש להם אמונה ויראת ה' טהורה אך אין מודעות, ובפרט הנשים ובפרט נשות האברכים שאינן מעלות על דעתן חומרת הענין של חוסר צניעות וכמה חולאים רעים ומקרים קשים מונעת מעצמה אשה שמתנהגת בצניעות וכל שכן אם מזולזלת ע"י חברותיה ומשפחתה ששכרה עצום ורב, וח"ו להיפך... וכדברי מרן הגרי"ש וואזנר זצוק"ל (ראו דבריו בפנים).

מטרת הקונטרס לברר היטב את גדרי הצניעות והקדושה בנושא הפאה נכרית של זמנינו לדעת פוסקי הדור לפי מגוון חוגים ועדות. אכן, נוכחנו לראות שבציבור האיכותי שלנו כמעט ואין מי שמוכן להיכנס לעובי הקורה, לכן נאלצנו - בחשש גדול ובתפילה לצור עולמים - לקחת עול זה על צווארינו וללקט בעיקר מספרי פוסקי זמנינו את הדרך אשר ילכו בה. כמובן שאין טעם בבדיקה בסגנון של מה אשתו של רב פלוני עושה או נכדתו של רב פלוני אמרה כך, אלא יש לעיין היטב בסוגיות הגמרא ולאחר מכן בפסקי ההלכות של רבותינו בעשרות שנים האחרונות, עברנו על מאות ספרים וחיבורים בניסיון להגיע ל"יושר דברי אמת" ולהיות מן הרודפים אחרי האמת באמת.

רבים השואלים, למה דווקא הנושאים הללו? כמו שנכתב לעיל, זהו תחום אולי היחיד שחלק מהציבור 'נוהג' בדרך מסוימת בעוד שפוסקי הדור כותבים

אחרת. וניתן להבין את גודל הניסיון ע"פ דברי מרנא החזו"א (מעשה איש ח"א עמ' קס"ה) צצוק"ל ש"עיקר ביאת האדם לעולם הזה הוא כדי לתקן ענין זה של קדושה" וא"כ היכן שהעיקר נמצא שם הניסיון נמצא.

האם נצליח לגרום לשינוי? בעז"ה כן. ב"ה קיבלנו תגובות רבות שמבינים את הבעיה ורוצים בשינוי לטובה. לפעמים יש קשיים מצד המשפחה וכו' אבל סו"ס עוד ועוד מצטרפים ללגיטונו של מלך והציבור דורש וחוקר לאמת ובפרט בנושאי הצניעות שכפי הידוע מהגר"א זהו עיקר נסיונו של נשותינו ובפרט בדור של עקבתא דמשיחא.

האם זה צנוע לדבר על צניעות? הגאון רבי אהרון קוטלר (משנת רבי אהרון ח"ג עמ' קנז) עונה על כך וז"ל "ומקום פה עמדי לעורר על עניין מכאיב ומבהיל שטועים בו רבים, כי למרות מה שנתבאר לעיל בגודל ענין הפצת קיום מצוה זו בכל ישראל (קדושים תהיו), יש רבים שנמנעים מלדבר בזה מטעמי צניעות. שומו שמים!!! בדור פרוץ וירוד בכל העיניים, בהלבשה במרחצאות ובריקודים וכו' בריש גלי ולא יתבוששו, ולדבר בעיני צניעות זה נגד הצניעות!!? היש לך הטעיית היצר גדולה מזו!! חיוב מוחלט הוא לדבר בזה בפרהסיא, בין מהבימה ובין בשיעורים לחבורות ועם יחידים ובכל מיני הסברה", עכ"ל

ישנם מספיק ספרים העוסקים בליבון עצם הסוגיא של יציאה בפאה נכרית לרשות הרבים אולם מטרת קונטרס זה הינו לדון מחדש במצב כיום, לכך, השתדלנו להביא דווקא ציטוטים מפוסקי זמנינו שראו בעיניהם את השינוי העמוק שחל בכל נושא הצניעות בשנים האחרונות, כמובן שבמקרים מסוימים לא נמנענו מלהביא את דברי גדולי הפוסקים של הדור הקודם גם כן.

ולסיום, נביא את לשונו הזהב של אבי הישיבות הגאון רבי חיים וולוז'ין זצ"ל בספרו נפש החיים (שער א' פ"ד) "נבוכדנצר וטיטוס, לא עשו במעשיהם הרעים שום פגם ושום קלקול למעלה, כי אין להם חלק ושורש בעולמות העליונים, אלא בגלל חטאנו ניתן להם כח להחריב את המקדש של מטה, אולם אדם בן ישראל, אשר יחשוב בלבבו מחשבה אשר איננה טהורה בעבירות וכדו', הרי שבזה הוא מגביר את כוחות הטומאה והסיטרא אחרא בבית קודש הקדשים העליון, הרבה יותר ויותר ממה שעשה טיטוס, בהכניסו אשה פרוצה בקודש הקדשים במקדש של מטה... ע"ש.

תוכן העניינים

• פרק א •

7 מצות כיסוי הראש

• בגדר מצות כיסוי הראש • טעם מצות כיסוי הראש • פולמוס פאה נכרית •
תקנון בי"ד משמר התורה • פיאות ימינו והתקנון

• פרק ב •

14 שאלות ותשובות

האם חבישת פאה נחשב למנהג שאין לשנותו? • האם מותר פאות זמנינו כדי
שלא תתגנה בחוץ על בעלה? • האם לא מספיק שיהיה היכר בין אשה נשואה
לרווקה? • הרי רבניות גדולות וחשובות חובשות פאות של ימינו? • האם
גדולי ישראל מעוררים על פיאות זמנינו ומדוע?

• פרק ג •

18 דעת גדולי הפוסקים

דעת גדולי רבני האשכנזים זצוק"ל (לפי סדר א' ב')

מרן הגרש"ז אויערבך זצוק"ל • מרן הגר"ש אויערבך זצוק"ל • הגאון רבי יצחק
שלמה אונגר זצוק"ל • מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל • הגאון רבי סנדר ארלנגר
זצוק"ל • מרן הגר"ש הלוי וואזנר זצוק"ל • הגאון רבי בנימין יהושע זילבר
זצוק"ל • מרן בעל החפץ חיים זצוק"ל • מרן החזון איש זצוק"ל • הגאון רבי
יוסף ליס זצוק"ל • מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל • הגאון רבי משה יהושע
לנדא זצוק"ל (תלמיד מרן החזו"א) • הגאון רבי גדליה נדל זצוק"ל • הגאון רבי
משולם דוד סולובייצ'יק זצ"ל • הגאון רבי משה אריה פריינד זצוק"ל • מרן
הסטייפלר הגר"י קנייבסקי זצוק"ל • מרן הגר"נ קרליץ זצוק"ל • הגאון רבי
אהרן צבי רומפלר זצוק"ל • הגאון רבי שלום שבדרון זצוק"ל • מרן הגראי"ל
שטיינמן זצוק"ל

דעת גדולי רבני האשכנזים שליט"א

הגאון רבי עזריאל אויערבך שליט"א • הגאון רבי ישראל אולמן שליט"א • הגאון
רבי מרדכי גרוס שליט"א • הגאון רבי אליעזר הלוי דינר שליט"א • הגאון רבי

צבי וובר שליט"א • הגאון רבי יעקב מאיר זוננפלד שליט"א • הגאון רבי יהודה יוספי שליט"א • הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א • הגאון רבי יהודה ליס שליט"א • הגאון רבי דן סגל שליט"א • הגאון רבי יהודא סילמן שליט"א • הגאון רבי גבריאל ציננער שליט"א • הגאון רבי משה מרדכי קארפ שליט"א • קול קורא מגדולי הרבנים - אדר תש"פ • הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א • מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א • הגאון רבי שריאל רוזנברג שליט"א • הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א • רבני בד"צ העדה החרדית

דעת גדולי החסידות זצוק"ל

אונגוואר: ה'משנה הלכות' - הגאון רבי מנשה קליין זצוק"ל • אמשינוב ארה"ב: - הגאון רבי יצחק קאליש זצוק"ל • בויאן: הגאון רבי מרדכי שלמה פרידמן זצוק"ל • ביאלא: ה'חלקת יהושע' - הגאון רבי יחיאל יהושע רבינוביץ זצוק"ל • בעלזא: הגאון רבי יששכר דוב רוקח זצוק"ל • בעלזא: המהר"א - הגאון רבי אהרן רוקח זצוק"ל • גור: ה'בית ישראל' - הגאון רבי ישראל אלתר זצוק"ל • וורקא: הגאון רבי ישראל יצחק קאליש זצוק"ל • ויזניץ: ה'אמרי חיים' - הגאון רבי חיים מאיר הגר זצוק"ל • ויזניץ: ה'ישועות משה' - הגאון רבי משה יהושע הגר זצוק"ל • זוטשקא: ה'הצניעות והישועה' - הגאון רבי יצחק אייזיק ראזנבוים זצוק"ל • לעלוב: הגאון רבי משה מרדכי בידרמן זצוק"ל • סאטמר: ה'דברי יואל' - הגאון רבי יואל טייטלבוים זצוק"ל • סאטמר: ה'ברך משה' - הגאון רבי משה טייטלבוים זצוק"ל • סטראפקוב י"ם: ה'דברי יחזקאל שרגא' - הגאון רבי יחזקאל שרגא ליפשיץ הלברשטאם זצוק"ל • סיגט: ה'ייטב לב' - הגאון רבי יקותיאל יהודה טייטלבוים זצוק"ל • סיגט: ה'עצי חיים' - הגאון רבי חיים צבי טייטלבוים זצוק"ל • סלונים: ה'נתיבות שלום' - הגאון רבי שלום נח ברזובסקי זצוק"ל • ספינקא: ה'חקל יצחק' - הגאון רבי יצחק אייזיק וייס זצוק"ל • ספינקא: הגאון רבי נחמן כהנא זצוק"ל • ספינקא וויליאמסבורג: הגאון רבי שמואל צבי הורוויץ זצוק"ל • סקולען: הגאון רבי ישראל אברהם פורטוגל זצוק"ל • פאפא: ה'ויחי יוסף' - הגאון רבי יוסף גרינוולד זצוק"ל • צאנז: ה'דברי חיים' - הגאון רבי חיים הלברשטאם זצוק"ל • קרעטשניף קרית גת: - הגאון רבי ישראל ניסן רוזנבוים זצוק"ל • הגאון רבי שמואל שפירא זצוק"ל - מרבני ברסלב

דעת גדולי רבני הספרדים זצוק"ל

מרן הגר"צ אבא שאול זצוק"ל • הגאון רבי אלעזר אבוחצירא זצוק"ל - הבבא אלעזר • הגאון רבי ישראל אבוחצירא זצוק"ל - הבבא סאלי • הגאון רבי מאיר אבוחצירא זצוק"ל - הבבא מאיר • הגאון רבי מרדכי אליהו זצוק"ל • הגאון רבי שמעון חירארי זצוק"ל • הגאון רבי ניסים יגן זצוק"ל • מרן הגר"ע יוסף זצוק"ל •

זקן המקובלים הגר"י כדורי זצוק"ל • הגאון רבי משה לוי זצוק"ל • הגאון רבי יעקב מוצפי זצוק"ל • הגאון רבי משה מלכה זצוק"ל • הגאון רבי שלום משאש זצוק"ל • הגאון רבי עזרא עטיה זצוק"ל • הגאון רבי יהודה צדקה זצוק"ל • הגאון רבי יחיא שניאור זצוק"ל • הגאון רבי אליהו שריקי זצוק"ל • הגאון רבי מרדכי שרעבי זצוק"ל

דעת גדולי רבני הספרדים שליט"א

הגאון רבי יחיאל אבוחצירא שליט"א • הגאון רבי מאיר אליהו שליט"א • הגאון רבי אהרן בוטבול שליט"א • הגאון רבי ליאור גלזר שליט"א • הגאון רבי יעקב הלל שליט"א • הגאון רבי נתן בן סניור שליט"א • הגאון רבי שלמה בן שמעון שליט"א • הגאון רבי יצחק ברכה שליט"א • הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א • הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א • הגאון רבי מאיר מזוז שליט"א • הגאון רבי חיים רבי שליט"א • הגאון רבי יוסף שבתאי שני שליט"א

דעת חכמי תימן

הגאון רבי שמעון בעדני שליט"א • הגאון רבי חיים כסאר זצוק"ל • הגאון רבי איתמר מחפוד שליט"א • הגאון רבי שלמה יוסף מחפוד שליט"א • הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א

דעת רבני הב"ד

אדמו"ר ה'צמח צדק' - הגאון רבי מנחם מנדל שניאורסון זצוק"ל • הרבי מליובאוויטש - הגאון רבי מנחם מנדל שניאורסון זצוק"ל • הגאון רבי מרדכי שמואל אשכנזי זצוק"ל • הגאון רבי מענדל ווקטר שליט"א • הגאון רבי יששכר דוד קלויזנר שליט"א

• פרק ד

54 מכתבים וכתובים מגדולי ישראל

• פרק ה

64 כנסת חיזוק

דברי רבותינו בכנס 'צניעות הלבוש' ו'כיסוי הראש' ירושלים כסלו תשפ"א
דברי הגאון רבי ישראל גנס שליט"א - חבר בי"ד משמר התורה • דברי הגאון רבי צבי וובר שליט"א - רב שכונת נוה יעקב • דברי הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א - חתן מרן הגר"נ קרליץ זצוק"ל ורב שכונת רמת אהרן בבני ברק

דברי רבותינו בכנס 'כיסוי הראש להלכה' בני ברק תשרי תשפ"א

דברי הגאון רבי שריאל רוזנברג שליט"א - גאב"ד בי"ד דמרן הגר"נ קרליץ זצוק"ל

♦ פרק א ♦

מצות כיסוי הראש

בגדר מצות כיסוי הראש

הגמרא במסכת כתובות (דף עב:) אומרת "ראשה פרוע דאורייתא היא דכתיב: 'פרע את ראש האשה', ותנא דבי רבי ישמעאל: אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפרוע ראש. וכתב על כך הרמב"ם במשנה תורה 'ואלו הן הדברים שאם עשת אחד מהן עברה על דת משה: יוצאה בשוק ושער ראשה גלוי' ומובא להלכה בשולחן ערוך (סימן כ"א סעיף א) "לא תלכנה בנות ישראל פרועות ראש בשוק אחת פנויה ואחת אשת איש".

וכן הגמרא במסכת עירובין (דף ק:): "עשר קללות נתקלה חוה... עטופה כאבל" וכתב רש"י "בושה לצאת בראשה פרוע" וכתב החיד"א שמאחר שחווה גרמה שיהיה יצר הרע, צריכה היא להיות עטופה, שלא יתגרה יצר הרע באדם הרואה אותה.

אמנם לא מצינו איסור זה באחד מתרי"ג מצוות אך מדברי הגמרא לעיל נמצאנו למדים שמצות כיסוי הראש היא מצוה מן התורה.

טעם מצות כיסוי הראש

בטעם האיסור, ישנה הסכמה של מפרשי הש"ס והקדמונים, שזהו מטעם הפריצות הנגרמת מכך, וכפי שכותב זאת בעל "תרומת הדשן" [סימן י'] שודאי איסור גלוי הראש איננו אלא משום פריצות כלפי הגברים. ובספר "מעלות המידות" [פרק ט'] מאריך יותר ומבאר כך: שכן שערות האשה דבר פריצות וערוה ומרגילים את האדם לידי הרהור ותאוה. וכלשונו אלן ניתן למצוא במקומות לרוב.

וזו הסיבה שהטור והשולחן ערוך הביאו הלכה זו, בשורה אחת יחד עם הלכות הרחקה מעריות, היות ואשה ההולכת בגילוי השער, היא גורמת בכך לקירוב דעת בינה לבין האסורים עליה. [אבן העזר ס"א - ב]

וההוכחה הפשוטה ביותר לכך שזהו טעם האיסור, מבוררת לכל לומד אשר רואה את דברי המשנה בכתובות הנ"ל, שמביאה את הדברים שאשה העוברת על אחד מהם, יכול

בעלה לגרשה בלי לשלם לה את כתובתה, וברשימת הדברים לא מופיע חילול שבת או לבישת שעטנז והלואה בריבית, למרות היותם עבירות חמורות ביותר, אלא אך ורק דברים הפוגעים בשותפות המאוחדת של שניהם, שאם עברה על אחד מהם, הרי שבזה היא פגעה באותה שותפות, ושוב אין על הבעל להמשיך ולחיות עם אשה כזו, וכפי שהבאנו לעיל אחד הדברים המובאים שם הוא "יוצאת וראשה פרוע" שמעשה שכזה נחשב פגיעה בו, היות וכיסוי הראש אמור לשמור עליה מעינים זרות, ויציאה בלעדי אותו כיסוי, יכולה לגרום בעקבותיה פריצות והשלכות חמורות, ועל כן נחשב הדבר לפגיעה בו (ע"פ הקונטרס תורת הכיסוי)

פולמוס פאה נכרית

במהלך הדורות מצינו שיטות לאסור את חבישת פאה נכרית ושיטות להקל, הלכה למעשה ישנם קהילות הנוהגות להתיר וישנם כאלו הנוהגות לאסור. אך אין בין פאות אלו לבין (כמעט) כל הפאות הנמכרות כיום דבר במשותף לבד מהשם "פאה נכרית", רוב הפאות הנמכרות כיום עשויות משיער טבעי עם מראה של פרועת ראש וגורמות להרהור בוודאות, וזה נאסר אף לדעת המתירים וכמו שיבואר בס"ד להלן ונביא בעז"ה את דברי גדולי ישראל זצוק"ל ולהבחיל"ח מרנן ורבנן שליט"א בנידון.

תקנון בי"ד משמר התורה

כיון שאט אט השתכללה תעשיית ייצור הפיאות נוצר הצורך בקביעת תקנון בי"ד משמר התורה וזה נוסח התקנון המלא:

(א) נתבקשנו ע"י רבותינו גדולי דורנו שליט"א לעורר הלבבות בענין הנהגות הבית היהודי בכל הליכותיו בדורינו שלא כבדורות קודמים נפרצו סכרים בפרט בעניני צניעות הלבוש. בעבר עברה המורשה מאם לבת ולא היה כלל צורך לפרט ולבאר הדברים היו מובנים מאליהם אך בזמננו נשתנו הדברים וישנן השפעות חיזוניות רבות החודרות לצערנו גם לבתים הטובים ביותר לכן ראינו צורך כשלוחי דרבנן לפנות אל כל ראשי המשפחה ומשפחה בענין הנהגות צניעות החיים היהודי ובפרט בעניני הלבוש

(ב) קהילות שקיבלו על עצמן הנהגות נוספות כגון: שאינן חובשות כלל פאה אלא רק מטפחת או כובע, וכן הנהגות לחבוש מטפחת או כובע מעל הפאה, צוורון סגור המכסה את הצוואר שרוולים ארוכים עד כף היד וכד' מחויבות להנהגות אלו ואסור להן לשנות ממנהגן ועל זה נאמר "אל תיטוש תורת אמך"

כיסוי הראש

(ג) כיסוי כל שיער הראש מחויב מעיקר הדין ע"כ בין פאה בין מטפחת ובין כובע חייבים לכסות את כל שיער הראש.

הנוהגות לחבוש פאה צריכות להקפיד:

(ד) שלא תראה ח"ו כפנויה אלא יהיה ברור וניכר לכל שהיא נשואה על כן יש להימנע מכל דבר שמטרתו לשוות לפאה מראה טבעי כגון:

- שביל לבן או צבע הרשת כחיקוי לצבע הקרקפת

- תסרוקות כדרך הנערות.

שלא תראה הפאה (ה) פרועה וכן לא ארוכה (ו) (שעל כגון דא התבטאו גדולי הדור שזה פריצות) מאחור האורך המקסימלי לא יותר מכיסוי הצוואר (ז) ובשום אופן לא יעבור את קו הכתף.

מצד הפנים השערות לא תכסנה את הלחיים.

הנוהגות לחבוש מטפחת צריכות להקפיד ולהזהר (ח) מפני הפרצות המצויות.

א. מטפחת "בנדנה" בד"כ קטנות ואינן מכסות את השיער כדין.

ב. ישנם כובעים שאינן אטומים דיים וממילא אינם מכסים את

השיער כדין (כגון בד מרושת ללא בטנה)

ג. כובעים ארוכים שמפאת משקלם נוטים להמשך לאחור וממילא מתגלה השיער קדישה.

ד. בחבישת המטפחת או הכובע מעבר לאוזניים מתגלה השיער הסמוך לאוזן.

פאות ימינו והתקנון

בשלב הבא, התעשייה השתכללה עוד יותר, נוצר מצב שיש תחרות גדולה עד כמה הפאה תראה משער אמיתי עם יופי וברק מיוחד ואפילו פאות משיער סינטטי משקיעים בהן שעות ע"ג שעות שיראו כמה שיותר מושכות את העין, עשרת מונים מאשר הפאות שהיו בעבר באירופה. וכיום כמעט ולא נותר בשוק פאות בסגנון של פעם אשר עומדות בתקנון של בי"ד משמר התורה.

ומה דעת גדולי ישראל בעניין? כאן המקום לצטט דברי תלמיד מרן שר התורה כפי

שהובא בגליון אליבא דהלכתא (תשע"ב עמ' קצ"ט):

הנה זה ששואלים למורי ורבי הוא בעיקר הסוגיא בפאה נכרית דמלפני עשרות בשנים, מזמן רבינו המשנה ברורה זיע"א, אך כאשר שאילנא קמיה דכיום רוב הפאות הולכים ומשתכללים על ידי הגויים לצורכיהם רח"ל, ומה שפעם לבשו היותר פרוצות לובשות כיום גם הצנועות ה"י **ובזה א"ל מרן שליט"א דכשנראה טבעי כו"ע מודו דאסור מדינא**, וגם מה שהתיר המשנה ברורה בפאה נכרית משערה, זה כשלא היה במראה טבעי, אך אם יש חומרים ומכשירים המייפים, ודאי שאסור לא רק משום מראית העין אלא הוי ערוה ופריצות.

עוד כתב לן מו"ר שליט"א דבמהרי"ל דיסקין זיע"א (קו"א ס' רי"ג) מוכח דבעינן שיהיה ניכר לכל, וכל שדומה ודאי יש בו משום הרהורא דגברי ואסירא. ות"ח מופלג מירושלים הוציא לאור קונטרס שלם שבירר דגם למתירים, מ"מ כיום יש בזה משום הרהור ואסור, ומורי ורבי כתב לו על הקונטרס "דבריק דברי טעם".

ובפירוש אמר לן מו"ר שליט"א שאינו יודע המציאות כיום ויודעני דגם על נכדותיו אינו מסתכל, וכאשר הראו לו קטלוג של פאות נכריות קצרות מלפני כ-15 שנה, אמר מרן שליט"א דזה פריצותא ואסור מדינא, ועל זה לא דיברו הפוסקים, ולא האמין שכך הולכות כיום.

וע"כ בזמן שנתגלה עבודה זרה בפאות הלכתי למורי ורבי מרן שליט"א ועודדני כאשר ראה ושמע דעתנו להחמיר בזה, ואמר לי דודאי כל חיזוק בגדר ערוה מביא תיקון השכינה, ברכה חיים ושלוה. וכאשר היה חשש שמצד משפחתי לא יתקבל השינוי יפה, עודדני ואמר יודעני בית אביך דירא שמים הוא, ובודאי לבסוף ישמחו ויודו על זה.

ושאלתי ממה שכתוב בשמו בספר "נזר החיים" דמשמע דאם מכסה כראוי מטפחת עדיף, והשיב "נכון".

ומו"ר השיב לנו בכת"ק דמי שאמא שלה לבשה מטפחת ועברה לפאה, יש בו משום "לא תטוש תורת אמך", ולהיפך לא, ומיניה תבין נמי מה לכתחילה טפי. ובדבר שבערוה שלב האדם מחמד, לא יסמוך על בדלי שמועות, שבא מנגיעות, וכת"ח נדמה לו (ראה חולין צ"א.) למצוא כל מיני 'חשבונות הרבים' לקרר דבר זה ח"ו.

ואשריכם ישראל המתחזקים ומחזקים במצוה רבתא זו שהגאולה השלימה תלויה בה, ומה שקשה, אדרבה לפום צערא אגרא.

וע"ז באעה"ח למען כבוד ה' ותורתו, ולכבוד מצוה רבתי זאת שנשתכחה בעוונותינו ע"י עומק ואורך הגלות.

ואחר שנוכחנו לראות את דברי מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א לא פלא מה שכתב בקונטרס הערות בעניין פ"נ של זמנינו בהקדמתו למהדורה השניה "וכבר נתפרסמו עדויות מהמחלקה האונקולוגית בביה"ח הדסה וגם ממחלקה זו בביה"ח תל השומר שבשנת תשס"ד בזמן שהפסיקו עם הפאות נתמעטו מאד מספר הילדים החרדים החולים במחלה הידועה, ואח"כ כשחזרו הפאות נתרבו גם החולים.

וחלילה לתלות דבר כזה במקרה. ואין זה מדרכי החכמה לזלזל ולומר "זה ודאי בגלל הפאות היותר גרועות ולא בגלל הפאות כמו שלי", אלא כיון שרואים עד כמה יש קפיצת בשמים על הענין הזה ודאי מוטל החיוב לדון בכובד ראש מהו באמת רצונו יתברך בזה.

ונביא בפניכם שתי עדויות בענין זה כפי שמצאנו, **גב' א. פ. קרית ספר**: "מזה מספר שנים מתנדבת אני במחלקה האונקולוגית (ילדים) בביה"ח תל השומר. מידי שבוע מופיעה אני במחלקה ומעודדת משפחות שבורות. מופנית אני ע"י האחיות אל חדר החולים החדשים, בכדי לעודד את ההורים ההמומים.

בתקופה בה נמנעו נשות ישראל מחבישת פאה בעקבות פסק מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, הגעתי כדרכי לבית החולים, אולם לא היה לי למי לפנות! **המחלקה התרוקנה כמעט לגמרי מחולים חרדיים!** לא רק שלא נכנסו חדשים, אלא גם אלו שהיו שוחררו לביתם עקב הטבות ושיפורים! אך לדאבוני הרב, לאחר שחזרו הפאות, החמיר המצב במחלקה עוד יותר ממה שהיה קודם, רח"ל." (ומצאנו אף מספרי טלפון לבידורים 08-9740380 054-8434538)

כדברים הללו שמענו באוזנינו הקלטה של ר' יעקב יגן, **אב לילדה אשר נפטרה ל"ע מהמחלה הנוראה** ואלו היו דבריו: "באחד הלילות, בסביבות השעה שתיים, לאחר שהילדים נרדמו, ישבנו במחלקה מספר הורים. כשראיתי את הפרופסור מנהל המחלקה עובר בסמוך אלינו בקשתי ממנו לדבר איתנו, לומר לנו דברים שיכולים לעודד אותנו.

הוא נענה ואמר לנו כך: "אני לא דתי, קיבוצניק לשעבר, אין לי שום זיקה לדת, אך כיון שכולכם פה דתיים חרדים יש לי משהו להגיד לכם. לפני כמה שנים היה אסור לנשים הדתיות לחבוש פאות, ובאותה תקופה נכנסו לכאן רק שלושה או ארבעה ילדים בחודש!" כך הוא אמר.

כיום, מגיעים כל שני וחמישי חמשה ילדים ויותר, רובם חרדים. זה עתה בראש השנה נכנסו לכאן עוד שלושה ילדים, ה"י" (ניתן לשוחח עם הרב יגן בטלפון 050-5963260)

ולסיום, חשוב להביא מכתב שהתקבל במייל של מערכת דעת גדולים (בשינויי נוסח קלים)

”לכבוד מערכת מכון דעת גדולים

קראתי את הקונטרס ”דעת גדולים - פאה נכרית” ונפעמתי. סוף סוף יש מי שמוכן לצעוק בקול רם ‘מי לה’ אלי’. אכן, יש על מי לסמוך במנהג שנהגו במדינותינו באירופא מזה כמה דורות ללכת בפאה נכרית כמו שהאריכו בזה רבותינו זצוק”ל, אך בשנים האחרונות ממש חל שינוי עצום במהות וצורת הפאות ועל דבר זה ידו כל הדווים.

אנסה לבאר בקצרה את אשר על ליבי: כתוב בגמרא דברים מפורשים על איסור של פריעת ראש באשה (יעויין כתובות ע”ב, סוטה ח, רש”י במדבר ה, יח, שו”ע אבן העזר סי’ כ”א ס”א, קיצרנו מפני דוחק הזמן והמקום). דהיינו שמכל המקורות אלו מוכח בפשיטות פסק ברור להלכה שאין לאשה ללכת בפריעת ראש.

ואם כן אנו מוכרחים לשאול:

איך יכול להיות שחלק מנשות ימינו יודעות את רצון ה’ לכסות את השיער ומתאמצות לעשות זאת ע”י שמכסות את שערן ב... שיער אחר יפה עשרת מונים אשר מעורר את פעולת היצר הרע? ועוד יש להן את החציפותא לבוא בטענה ”אני מקיימת את רצוני יתברך שהרי סו”ס השיער מכוסה” או ”אין הדבר מבורר בפוסקים לאיסור”. נניח לרגע את מצות כיסוי הראש, הלא זה פשוט כביעתא בכותחא שזה היפך רצון השם ללכת עם פיאות הנראות כשער טבעי של האשה, וגם הן יודו בזה... ואיך אברכים יראי שמים משלנו המדקדקים בקלה כבחמורה באים בכאלו טענות משונות?

לא יעזרו כל הפלפולים הסברות והראיות, פשיטא שזה לא רצון השם!

התחבטתי זמן רב בקושיא זו, עד שה’ האיר עיני, על פי מה שנכתב בספרו של הקדוש ר’ צדוק הכהן מלובלין (הובא ב’לקט אמרים’ מאת הגר”מ שכטר שליט”א, ויתכן שהרעיון כבר מופיע בכתבי האריז”ל): שבעקבתא דמשיחא ירדו שוב לעולם אנשי דור המבול ודור ההפלגה ותתרבה הפריצות של דור המבול מצד אחד והבלבול הרב באמונה הטהורה כמו בדור ההפלגה מהצד האחר וזהו תוקף התגברות החושך שלפני התגלות האור וכו’,

והנה הכל מובן.

הפלא הוא ששני בעיות שהוזכרו הדברים קיימים בפאות זמנינו, גם גילוי עריות ממראה הפאה וגם עבודה זרה ממקור השיער כפי שפורסם בתקופה האחרונה שכמעט לא שייך להשיג שער אם לא מבתי הפולחן בהודו. ועוד יותר מפליא הדבר שאף שגדולי ישראל מתבטאים מפורשות שפיאות הנראות כשער האשה אסורות בכל זאת יש ק”ן טעמים לטהר את

השרץ בפלפולים וסברות שעליהם התבטא מרן הגריש"א זצוק"ל "דברים בטלים"...

וזהו אם כן הנסיון של הדור האחרון, האם ללכת אחרי הפלפולים והראיות או ללכת על פי השכל הישר לקיים רצונו יתברך.

הלוואי ונזכה...

♦ פרק ב ♦

שאלות ותשובות

האם הבישת פאה נחשב למנהג שאין לשנותו?

לכאורה הרי אין שום קשר בין אותם פאות בהן הלכו אותן נשים, שהיו נראות רחוקות מאוד ממראה שער טבעי בצורתן ותכונתן לבין פאות זמנינו אשר קרובות ומותאמות ליופיו של השער הטבעי, ובדרך כלל גורמות לתקלה ומכשול הרבה יותר מאשר השער עצמו. ועל דבר כזה בודאי שאין מסורת.

וכן שמענו מבני ביתו של מרן הגר"נ קרליץ זצוק"ל שבאחת הפעמים סיפר על כך שבעת אשר עמד הוא בתקופת השידוכים, הוא הקפיד מאד לשמוע אך ורק הצעות שהמשודכת תכסה את ראשה במטפחת. וכאשר שאל אותו אחד מנכדיו, סבא אבל מה עם המנהג, יש לנו מסורת? ענה לו ר' ניסים בלשון של תוכחה ובתמיהה, פירצה אתה הופך למנהג? וכך כותב בשו"ת הרדב"ז [חלק ד' סימן ע"ג בשם הריטב"א] אבל במנהג להקל, לעולם אין חוששין לו ואפילו היה על פי גדולים שבעולם... ואם הטעות מוכרע, אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' עכ"ל (ע"פ הקונטרס תורת הכיסוי)

האם מותר פאות זמנינו כדי שלא תתגנה בחוץ על בעלה?

תגובתו של הרב יהודה ליס שליט"א לשאלה דומה שנשאלה ע"י אחד מהציבור וז"ל: "היה מי שטען שע"י שהיא מתלבשת בחוץ בקישוט עי"ז אינה מתגנה על בעלה, כלומר שע"י שמתלבשת ומתקשטת בחוץ בפני האחרים עי"ז בעלה שמח בזה, רחמנא ליצלן מהאי דעתא, שבזה היא מתחבבת בעיניו ע"י שהיא נוהגת כנפקת ברא רח"ל? (ע"י חומש בראשית לד לא בתרגום) וזהו ממש כדברי אחשורוש "להראות העמים והשרים את יופיה"

ואילו באברהם אבינו מצינו להיפך שהמלאכים שאלו איה שרה אשתך ואמר הנה באהל להודיע שצנועה היא כדי לחבבה על בעלה, הרי שנתחבבה על בעיניו דוקא עי"ז שהיתה נסתרת מאחרים, ואוי לנו שכך עלתה בימינו לשמוע דברים כאלו מבני תורה" עכ"ל (ע"ד

מדבריו הנחמדים מובאים בקונטרס הנפלא 'סגולה מכל העמים')

האם לא מספיק שיהיה היכר בין אשה נשואה לרווקה?

כפי שכבר הבאנו לעיל שדעת רבותינו ראשונים ואחרונים אשר נתנו טעם לדין כיסוי הראש, שזהו מטעם שנוי השיער גורם לפריצת חומת הצניעות שצריכה לשמור על האשה מכל אנשי העולם מאחר והיא כבר אשת איש, ומי הוא זה אשר יכול לבוא ולהמציא טעם חדש מעצמו ש"מספיק שיהיה היכר להבדיל בין אשה נשואה לרווקה" ועוד לחדש היתר בגלל אותו טעם לכיסוי השער על ידי שער.

וזה לשון התרומת הדשן [סי' י']: איסור גילוי הראש איננו אלא משום פריצות דגברי [כלפי הגברים]. וזה לשון הלבוש [אה"ע סי' כ"א]: לא תלכנה בנות ישראל פרועות ראש בשוק שזהו פריצות לאשה. וזה לשון מהר"ש קלוגר בשו"ת שנות חיים [סי' שט"ז] עיקר האיסור שלא תצא אשה בשערה מכח שיבוא לידי הרהור דברים בה ולידי פריצות. וזה לשון הצמח צדק [שו"ת סי' מ"ה - שער המילואים] וצריכה להזהר ולכסות כל שערה, שהרי זהו ערוה ותאוה, ואיך תעורר תאוה לבני אדם.

ויש על כך עוד עשרות לשונות בדברי רבותינו, ורק נצטט את דברי מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל שאמר בלשון זו: כיסוי הראש של הנשים הוא ענין שזה ערוה שמביאה לידי הרהור [הערות למסכת כתובות] ומרן הגר"ש וואזנר זצוק"ל שאמר בלשון זו: הדבר ברור שמצות כיסוי הראש ניתנה לאשה הנשואה כדי להוסיף בצניעותה יותר מן הפנויה [דעת רבותינו - אייר תשנ"ו]. כלל הדברים, הכיסוי ראש - לא משנה ממה הוא נוצר - אמור להסתיר את יופי השערות אך כשהכיסוי גורם להרהור עבירה פי כמה מהשיער לית מאן דפליג דאין לזה שם כיסוי ונחשב פריצות. (ע"פ הקונטרס תורת הכיסוי)

הרי רבניות גדולות וחשובות חובשות פאות של ימינו?

כאשר נישאל פעם החזון איש זצ"ל על ידי בן ישיבה אחד, אם נכון הדבר שאסור להשתמש בחשמל בשבת, אז מדוע דולק אור חשמל בבית מדרשו של הרב הירושלמי מטעם העדה החרדית? ענה לו החזון איש תשובה ניצחת ואמר: א. כשנוגע לדין מן הדינים אין להתחשב במה שרואים אצל אחרים [אפילו רב גדול] צריך לדעת אך מה כתוב בתורה. ב. האיסור אינו חל על תחנת הכח הירושלמית, שבעליה ופועליה הם לפי שעה, שלא מזרע ישראל. ולמרות שיכל החזו"א לענות לו רק את התשובה השניה, הוא טרח להדגיש ולחנך אותו לכך שבדיני התורה אין מתחשבים באחרים, יהיה מי שיהיה, צריך לדעת אך מה כתוב בתורה. ("פאר הדור" חלק ב' עמ' פ"א)

שוב נעזר במילותיו הספורות והמדודות של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל וכך הוא אמר: "הצרה של הפאות, איך אפשר לתקן את זה, זה כבר מושרש עם גדולים וטובים, ממש פריצות שאין כמוהו, איך יכולים לעקור את זה, זה התחיל מהגדולים, לא סתם ממאן

דהו, ראשי ישיבות גדולים וצדיקים, כולם נכשלים בזה, זה לא סתם מן השוק נכשלים בזה, ממש צדיקים גמורים, גם צדקניות גמורות, גם האשה היא צדקנית... איך מתקנים את זה". עכ"ל

שאלתו של מרן הגרי"ש זצ"ל הדהדה ועודנה מהדהדת מסוף העולם ועד סופו, אולם בשבילנו יש כאן מסר חד כתער. אין לקחת שום דוגמא ושום ראיה לא מרבניות אפילו אם הן אכן צדקניות בשאר הדברים, מ"מ בניסיון הזה רבים רבים נופלים, ולעיתים רבות גם מפילים בעקבותם חללים לרוב. (ע"פ הקונטרס תורת הכיסוי)

האם גדולי ישראל מעוררים על פיאות זמנינו ומדוע?

והנה רבים שואלים - אם אמת נכון הדבר שמצב הפאות כיום כ"כ בעייתי, מדוע גדולי הדור אינם מעוררים על כך בצורה ברורה?

כמה תשובות בדבר אך כמדומה שהתשובה הפשוטה ביותר היא כפי שמצאנו בקונטרס 'סגולה מכל העמים' בשם הרב מ. י. שליט"א אך לפני כן חשוב לציין שבשנים האחרונות ב"ה חלה התעררות בנושא צניעות הפיאות והיו כמה כנסים לאברכים במיוחד על נושאים אלו.

"מאחר ששמעתי מכמה ששאלו למרן הגר"ח קניבסקי שליט"א על דבר ההליכה בפאה נכרית ונענו שמותר כמבואר במ"ב סי' ע"ה, והבינו שכוונת מרן שליט"א גם לפאות הנהוגות כיום, לכן נגשנו לברר את הדבר, ובחודש אייר תשע"ג באנו מספר אברכים מפה עיה"ת ב"ב לשאול קמיה דמרן שליט"א את דעתו בזה,

ושאלנו כך, דהנה בשנים האחרונות נשתנה מאוד צורת הפאה נכרית, בעבר עשו את הפאה באופן שהשיער יציב ועומד ולא מתנועע, ואילו היום נשתכלל ייצור הפאות ועושים את הפאה באופן שהשיער מתפשט לצדדים ומתנועע כמו שיער רגיל, והנה בשנת תשמ"ז הורו גדולי ישראל ובראשם מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל במכתב הנקרא 'קריאה נאמנה', שפאות המתפשטות לצדדים אין ללובשם.. שאלתנו היא, האם הוראת רבותינו קיימת גם כיום שרוב רובן של הפאות המצויות הן עשויות באופן זה שהשיער מתנועע ומתפשט לצדדים כשיער רגיל?

ונענינו בזה"ל: "אין לי שום ידיעה בזה, תלכו לר' ניסים". כלומר, שכל תשובותיו בענין זה הם בנוגע לעיקר המחלוקת דיש לסמוך על המ"ב שהתיר, אבל בענין סוג הפאות המצויות כיום האם מותרות או אסורות בזה לא דיבר כלל ואין לו ידיעה בזה.

לאחר מכן אכן הלכנו למרן הגר"נ קרליץ שליט"א, והראנו לו את ה'קריאה נאמנה' משנת תשמ"ז, [שהוא בעצמו חתום עליה, ובשנת תשס"ד הורה מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל לפרסמה שוב ב'יתד נאמן'], ששם נכתב לאסור הפאות המתפשטות לצדדים, ושאלנו האם הוראה זו תקפה גם כיום שאין מצוי כלל פאות שאינן מתפשטות לצדדים ומתנופפות ברוח וכו', והשיב שמה שהורו אז בודאי תקף גם כיום, ואף הוסיף וכתב על ה'קריאה נאמנה' הנ"ל בזה"ל: "אייר תשע"ג,

גם בזמנינו שעדיין הנושא הנ"ל פרוץ, יש לחזק ולפרסם שוב את מכתב גדולי ישראל", וחתם את שמו.

וביום שני ו' טבת תשע"ד הראיתי את הדברים הנ"ל למרן הגר"ח שליט"א ושאלתי האם אפשר לפרסם, ולאחר שעיינ בדברים בירך ואמר "שיהיה בהצלחה".

ונמצא לפ"ז, שהרוצה לדעת דעת תורה בענין הפאות שבזמנינו, אינו יכול להיתלות במרן הגר"ח שליט"א שלא דיבר כלל על פאות זמנינו אלא רק על עיקר המחלוקת.

נ. ב. יש לציין שכאשר יצאנו מבית מרן לאחר שהשיב לנו שאין לו ידיעה בזה, הסביר לנו אחד מנכדיו החשובים שליט"א, שמרן שליט"א התכוון כפשוטו למה שאמר, שכן הדבר ידוע שמרן שליט"א אינו מכיר בצורת אשה כלל (וסיפר לנו כמה סיפורים בזה),

הוא מעולם לא ישב בבי"ד ולא בבית הוראה וגם במשפחתו הוא מעולם לא הסתכל איך הפאה נראית ואין שייך שתהיה לו בזה שום ידיעה" עכ"ד.

א. ה. - כמו"כ בחוברת 'והייתם לי סגולה' הובאו דברים שכתב אחד מתלמידי מרן הגר"ח שליט"א [הרב י. ג.] בענין זה, וז"ל בתו"ד: "...ובפירוש אמר לן מו"ר שליט"א שאינו יודע המציאות כיום, ויודעני דגם על נכדותיו אינו מסתכל...".

וכן העיד באזנינו ת"ח חשוב מב"ב ממקורבי מרן הגר"ח שליט"א, שהיה נוכח כאשר היו נכדותיו בחדרו, ושאל אחד הנוכחים את מרן שליט"א "האם הפאות של הנכדות הן בסדר?" ומרן שליט"א לא הסכים להסתכל, רק השיב "אם זה נראה כמו שיער זה אסור".

ויותר מכך העיד בנו הגראי"ש שליט"א, בראיון לאחד העיתונים - סוכות תשע"ו, שהגר"ח שליט"א אינו מזהה אפילו את בנותיו ואחיותיו.

מ. י. בני ברק - 052-76-818-56

♦ פרק ג ♦

דעת גדולי הפוסקים

דעת גדולי רבני האשכנזים זצוק"ל (לפי סדר א' ב')

מרן הגרש"ז אויערבך זצוק"ל

"אני לא מבחין בין פאה לשיער, זה אצלי מאוס מאוד, לדעתי כל האסונות באים מהפאות, ואני מתכוון גם על הקצרות, לעולם לא התרתי לאף אשה פאה נכרית".¹

בנו הגר"ש אויערבך זצוק"ל: וכבר העדתי עדות נאמנה אשר כן היה דעתו ורצונו של אאמו"ר גאון ישראל זללה"ה אשר נשי ישראל יכסו ראשן במטפחת. וגם ראיתי בעיני צערו הגדול של אאמו"ר זללה"ה על "הפאה הנכרית" שהתפשטה בקרב שלומי אמוני ישראל, ד' ירחם".²

תלמידו הגאב"ד הגר"מ גרוס שליט"א:³ "כשדיברתי עם מורי ורבי הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך (שליט"א) זצוק"ל, הייתן צריכות לראות באיזה התלהבות הוא דיבר ובאיזה בהירות ברור לו שהפאות האלו אסורות. וכך מורי ורבי הגאון רבי שמואל וואזנר (שליט"א) זצוק"ל כולו היה חרדה לדבר הזה".

תלמידו הרה"ג מרדכי הכהן שליט"א:⁴ הרב אמר בצורה חד משמעית: 'שהוא לא רואה האם יש מקום להתיר לאשה לצאת בפאה נכרית לרשות הרבים.

תלמידו הגר"א נבנצל שליט"א: "וכן דעת אדמו"ר זללה"ה"⁵ וכן סיפר: אמר לי מו"ר הגרש"ז "בכל הצלחתי עם בניי, חוץ מענייני אחד שלא הצלחתי לפעול והוא פאה נכרית" (מפני הקושי שהיה אז לכולם)⁶

1. ספר "ובחרת בחיים" פרשת עקב

2. מכתבו ערב חג השבועות סיון ה'תשס"ד

3. בכנס לפאניות. הובא בעיתון 'המודיע' י"א ניסן תשמ"ז. מדור 'הבית שלנו'

4. כנס צניעות אב תשע"ב, ניתן לשוחח עם הרב בטל' 02-586-4706

5. והיינו דעת הגרש"ז"א הינה כהחולקים במשנ"ב והיינו הבאר שבע. משנ"ב מהדורת יצחק יקרא עם הערות הגר"א נבנצל סימן ע"ה סקט"ו בד"ה 'ויש חולקים וכו'.

6. הובא ב בגליון עקבתא דמשיחא 169

תלמידו הגר"נ בן סניור שליט"א: "מו"ר ראש הישיבה רבי שלמה זלמן אויערבך אמר לי בפירוש שהוא לא רואה צד היתר לזה"⁷

הגה"צ רבי משה ברוך לוי זצ"ל: אמר לי הגרש"ז "וואס מיינע טעכטער גען שייטלן, צאפט דאס מיר מיין בלוט", כלומר: "מה שבנותי הולכות עם פאות זה מוצץ לי את הדם"⁸...

וכתב בספר 'סוד הנישואין': "ואגב עניין זה, אזכיר מה שאמר לי אחד מרבותיי, ששמע במפורש ממו"ר הגרש"ז אויערבך זצ"ל, "שהוא מתנגד ליציאת אשה מביתה עם פאה"⁹.

בגילוי דעת: מביאים אותנו לעשות שקר בנפשינו, להשתמש בכלי הנועד לכיסוי הראש והצנעתו, אמצעי למשיכת עין והכשלת הבריות... הרי היא מכשילה את חובשתה ואת כל רואיה באיסורים חמורים... כשהתירו חבישת פאה נכרית לא עלתה על הדעת פאות... עד שחובשותיהן נראות כפרועות ראש ח"ו. חבישת פאות אלו מנוגדות לחלוטין להלכות הצניעות, ובכגון דא אין שום היתר ואסורות מדינא...

אוי לנו שכך עלתה בימינו! אנו פונים בלב מזעזע ומרותח אל כל ראשי האבות והאברכים באשר באו מים עד נפש!, אתם, אשר חייכם קדש לה', כל אחד ואחד בביתו, אל תנוחו ואל תשקטו עד כי יתוקן המעוות. כי עליכם מוטלת החובה הקדושה לעמוד בפרץ ולעצור פירצת גדרי הצניעות.¹⁰

וכתב בספר דברי שלום: מעשה מעשה בת"ח אחד ששוחח עם מרן הגרש"ז זי"ע ותינה האברך לפני מרן את צערו שכואב לו על שמזדמן לביתו הקטנה בת הארבע לראות מפעם לפעם אשה שהולכת בלי כיסוי ראש רח"ל, וזה מאד מפריע לו שהיא צריכה לראות מראה של אשה יהודיה שאינה מכסה את ראשה, אע"פ שבשאר מלבושיה היא צנועה ומכוסה כדת וכדין, אם היא היתה הולכת עם פאה צנועה כמו 'הנשים החרדיות הצנועות' אזי היה רגוע ושלו שבינתו אינה נתקלת במראה בלתי צנוע,

התבונן בו מרן זי"ע וחיך חיוך רחב באמרו: "אתה רוצה לומר לי שהבת הקטנה שלך תדע להבדיל בין שער טבעי לפאה?, הרי הפאות המצויות היום, אפי' שנסות ת"ח חובשות אותם הם כ"כ דומות לשיער עד שקשה להבחין בין שיער טבעי לפאה"¹¹

7. ראו להלן דברי הגר"נ בן סניור שליט"א.

8. אברך ששמע מהגרמ"ב לוי. הובא בגילוי פני הדור 41

9. להרב יוסף אליהו, ח"א עמ' ריז, סוף הערה כ

10. גילוי דעת משנת תש"נ אשר חתומים עליו פוסקי זמנינו, ובכללם מרן הגרש"ז זי"ע, הובא בגילוי פני הדור 41

11. פ"ו עמ' פ"ג. הרי לנו הרי שאין לך עדות גדולה מזו שאין הנקודה היא כמו שהיו שרצו להסביר בדעת

מרן הגר"ש אויערבך זצוק"ל

כאשר יצא לאור הספר דת משה וישראל, הובא הספר לפני מרן זצוק"ל, לאחר זמן מה נשאל מה הוא אומר על הגילוי החדש מחזרתו של הפרי מגדים, שכותב בפירוש, "עתה ראיתי להתבונן בו, כי פרוק [פאה נכרית] משער תלוש ותחתיו תפור בגד... נראה לי איסור גמור... שיש איסור גמור מכמה טעמים דכתיבנא, ומה הנאה להם, ומה טעם בזה, ולהשומעים תבוא אליהם ועליהם ברכת טוב, וכל אשה יראת ה' ובעלה תלמיד חכם, מצוה להוכיחה ולפייסה לציית לבעלה". נענה מרן ואמר: "זה פצצה! פצצה גדולה!" (בלשוננו: "ס'איז

א באמבע!, א גרויסע באמבע!")

"מה שהתירו המתירין לא עלתה על דעתם כלל מה שנראה היום"¹² ועוד אמר "מחפשים היום להחמיר בכל מיני הידורים, אבל בדבר כזה שהוא מעיקרי היהדות וראוי להחמיר, מתעלמים."¹³

הגאון רבי יצחק שלמה אונגר זצוק"ל

"וירא אנוכי שלא אצא ח"ו ידי שמים אם לא אעורר על אותם פאות נכריות שחצניות שבעוונותינו הרבים נתרבו כפטריות אחרי הגשם, אשר נקראו בשמותם אחרי איזה שרוצה ופרוצה..."¹⁴

מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל

"עדיף לבישת מטפחת על פאה, כי פאה נכרית הלא היא מחלוקת בעיקר ההלכה, אבל מטפחת זה גלאט. והוסיף רבינו, שפאות של היום גרועות יותר, ופאות הרגילות של זמנינו (תשנ"ו) אשה צנועה תחמיר בזה"¹⁵

"אמרתי לרבינו: כל העולם רועש מדברי הסבא כנגד הפאות הנכריות של ימינו התקשרו נשים מודרניות לשאול ואמר רבינו "לא מדברים רק ממודרניות מדברים גם על הבני תורה", ובתוך הדברים אמר רבינו: "הולכות עם פאות ארוכות עד פה" - והצביע רבינו על כתפיו. ושאלתי לרבינו: האם הבעיה היא רק הפאות הארוכות?

והשיב רבינו: "כל המראה של זה, זה פריצות."¹⁶

עוד אמר בשיעורו הקבוע (תשרי תשס"ט):

הגרש"ז שאסר רק פאות ארוכות במיוחד או פרועות ומתולתלות אלא ההגדרה היא שכל הפאה המתפשטת לצדדים בתנודות ראש ומשב רוח וכן כל הפאות הנראות כשיער טבעי שיש כיום אסורות מהטעם הפשוט שגורם הרהור. (שזה כמעט כל הפאות המצויות בשוק)

12. תפארת שמואל עמ' סז

13. עדות הגר"צ ויזר, הובא בספר תפארת שמואל עמ' סז

14. תורת איש ג עמ' פו.

15. אשרי האיש ח"א עמ' עט

16. "מפי האיש", הרב משה ישראלזון, י"א מרחשון תשס"ט

"ולמעשה יש להוסיף עוד פרט, אף שיש חילוקי דעות אם מותר או אסור, אבל ודאי, אם הולכים כמו פרוע ראש, כמו שאחרות הולכות (חילוניות), הרי הן עוברות על איסור גמור, זה ממש זה אמת כמו ערווה. הענין הוא אם הולכים עם פאה כמו הזמנים שלפני מאה שנה, בוודאי שמוותר, אפילו קצת יותר יפה, אבל שלא ייראה כמו שהולכים היום! כל אלה שהולכות היום שזה נראה כמו שיער שלה בוודאי שזה איסור! פאות כאלו אף אחד לא התיר...."

השואל: האם היא עוברת על דת יהודית ותצא בלא כתובה?

הרב: כן

השואל: כן??

הרב: התירוץ הוא, שהבעל מתנהג כמו שצריך! אם הבעל הוא ג"כ (פרוץ) כמו שהיא...

(אז לא יכול לגרשה).

השואל: האם "ערליכער איד" (=יהודי כשר) צריך לגרש את אשתו אם היא הולכת בפאה

כזו?

הרב: הוא לא צריך לגרשה, הוא צריך לומר לה שאסור!¹⁷

סיפר אברך ת"ח מכולל חזו"א: מרן הגרש"ז זי"ע שלח אותו אישית אל מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א וביקש ממנו: "בא נמחק שנינו סופית את הפאה מעם ישראל, שלא תיזכר עוד"

מרן הגרי"ש זיע"א שלח אותו בחזרה אל מרן הגרש"ז זי"ע ואמר לו: "תגיד לרבי שלמה זלמן, שעם ישראל ימחק את רבי שלמה זלמן אויערבאך וימחק את רבי יוסף שלום אלישיב, ולא ימחק את הפאה!! כי עם ישראל אדוק ודבוק בזה, אבל כל מי שישאל ביחידות, תגיד לו בשמי: "שאדרבה ואדרבה שיעברו מפאה למטפחת"

הגאון רבי סנדר ארלנגר זצוק"ל

"...ובאמת ראוי לתקן הפרצה הגדולה בעניין יפוי פאה נכרית של היום שמעוררת הרהורי עבירה והוא נגד רצון השי"ת בהחלט ונגד כל המכוון של כיסוי שיער של אשה ואוי לנו על ירידת הדור. והאם נשים אלו חושבות שיהיו להם בנים צדיקים ותלמידי חכמים שיזכו לכתרה של תורה ע"י הליכה בשוק בפאה כזו המעוררת גירוי יצה"ר באופן נורא ומבהיל ה"י..."

והאם חושבים הבעלים שיהיה להם סייעתא דישמיא בתורה ולהינצל הם וצאצאיהם מיצה"ר בדור הפרוץ הזה ע"י לבושים כאלו שגורמים יצה"ר לרבים?... ואין לך דבר המגרה יצה"ר כמו פאות אלו, וכל מי שלקוי בזה אין לו כלל סמכות לדון בהלכה זו ולומר דעת תורה.... כתבתי מרוב צערי ושיחי על ירידת הדור משנה לשנה..."¹⁸

17. מתורגם משיעורו הקבוע במסכת שבת, תשרי תשס"ט. ניתן להאזין להקלטה בקול הלשון שיעור 174

18. בהסכמתו לספר "דברי שלום"

מרן הגר"ש הלוי וואזנר זצוק"ל

"הנה בשו"ע (אה"ע סי' כ"א ס"ב) לא תלכנה בנות ישראל פרועות ראש בשוק... ומכל מקום באשת איש לית דין ולית דיין דאיסור גמור הוא, לא מפני גילוי שערות בלבד אלא **עצם ההליכה בשערות מסותרות הוא פריצותא שאין כמוהו ולקוח מן הירודים שבאנושות גם כשהולכת בפאה נכרית**, דאין הנידון גילוי השערות אלא צורת השערות באופן שמהרס דרכי הצניעות, ומה נואלו אלו שמבקשים להם קולות על זה תחת מסוה של כיסוי ראש מדומה"¹⁹

בלתי אפשרי שאם מישראל תגדל דורות אם לא תעשה מה שמיוחס בטבע הקדושה של בת ישראל, והוא מטעמי הצניעות כי אמרו חז"ל שער באשה ערוה אבל איזה זיוף הוא זה שמכסים השערות בפאה נכרית שעוד מגרה היצרים יותר מהשערות עצמן. איזה זיוף הוא זה!

ומה נעשה במלבושים הנעשים כדי למשוך עין, והם ביודעים וגם בלא יודעים חוטאים ומחטיאים אחרים, מכניסים את הרחוב והסביבה ללאו החמור של לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, שמלבד שכתוב בפוסקים שמלבושים כאלו שנגבו מטומאת הגויים יש בהם לאו של לא תלכו בחוקות הגויים, ואם רוצים לדעת את המודל האחרון של האופנה של המודעס, יִכְנֶה לרחוב רבי עקיבא... מה בצע אם הבעל לומד בכלל והבן לומד בישיבה אם הבסיס לתורה של קדושה לתורה טהורה, לתורה לדורות, לא נתקן בבית?²⁰ ונתקיים בדרך מליצה פאה - נכרית"²¹

הגאון רבי בנימין יהושע זילבר זצוק"ל

"... נפרץ באחרונה שנשים נשואות לובשות פאה נכרית הדומה ממש לשיער, מינים ממינים שונים לא שערות אבותינו, עד שנראין כפרועות ראש ח"ו...הרינו רואים חובה לעצמינו להודיע דעת תורתנו הקדושה כי הדבר אסור מדינא. שאף במקומות שנהגו בפאה נכרית לא עלתה על הדעת פאות נכריות כאלו... ובכגון דא אין שום היתר."²²

מרן בעל החפץ חיים זצוק"ל

הגאון רבי אלעזר בריזל זצ"ל: "הנני מפרסם מה ששמעתי מפי הרב צבי זקס נכד רבינו בעל החפץ חיים ששמע מפי הסבתא שלו, **שבעלה הוא רבינו (החפץ חיים) זצ"ל הזהירה בפירוש לא לצאת בחוץ בפאה נכרית בלי שום מכסה**"²³

19. בסוף ההקדמה לשו"ת שבט הלוי ח"א

20. מתוך הקלטה בכנס הרבבות בב"ב תשנ"ג

21. שבט הלוי ח"ב בהקדמה, אות כ"ה

22. 'קריאת קודש' תשל"ה. בין החותמים: מרן הגר"ש וואזנר, כ"ק האדמור מערלוי הג"ר יוחנן סופר, כ"ק האדמור מוויזניץ זצוק"ל הישועות משה, כ"ק האדמור מספינקא הג"ר נחמן כהנא, כ"ק האדמור מביאלה חלקת יהושע, כ"ק האדמור מגור-הבית ישראל, כ"ק האדמור מלעלוב הגרמ"מ בידרמן זצוק"ל ועוד.

23. בקובץ אוצרות ירושלים (תשל"ד, חלק קמ"ז)

מרן החזון איש זצוק"ל

אחינו הגר"ש קרליץ זצ"ל: החזו"א התבטא על הפאות בזה הלשון "ס' שמעקט מיט א' דאוריתא" - "יש בה ריח של איסור תורה"²⁴

תלמידו הגר"י לנדא זצ"ל: "...ומה יאמרו דורות הבאים שכבר כלל לא יבחינו בין פרועת ראש לגמרי לכיסוי הראש עם פא"נ ולצערינו ולחרפתינו מעשה שטן מצליח שמשכללים את הפאה בכל מיני שכלולים, שתראה הפאה כמו שער עצמה ממש רח"ל, ה' ירחם"

אחינו מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל: "...ובהיות שהפאות החדשות ברובן הגדול אינן לפי גזרי הצניעות..."²⁵

תלמידו הגר"א שלזינגר שליט"א: "וגם היה מבקש ממקורביו ומבני משפחתו שהנשים יכסו ראשן עם טיכעל (מטפחת) או עכ"פ כיסוי על השייטעל (פאה)"²⁶

תלמידו הגר"ב מנדלסון זצ"ל: החזו"א היה אומר שגודל היראת שמים של אשה ניכר בכיסוי ראשה, כמדת דקדוקה בכיסוי הראש, כך יראתה!²⁷

יש מי שכתב: "בשם החזון איש אומרים שיש מעלה בפאה משום שמכסה את כל השערות" וכתב ע"כ בקונטרס "והייתם לי סגולה" שנסאל מרן הגר"ח קנייבסקי דמשמע דאם מכסה כראוי (במטפחת) מטפחת עדיף והשיב "נכון" דהיינו שדברי החזו"א שלפעמים פאה עדיף זה בפאה של פעם וכנגד מה שהלכו בחצי ראש מגולה אבל בזמנינו שמכסים כראוי ודאי שמטפחת עדיף. וביאר בעל ה'דברי שלום' שבזמנו של החזו"א היו נשים שהולכות במטפחת למחצה לשליש ולרביע ו"יותר גרוע ממה שהולכות היום (חלק מ)נשות המזרחי" - כלשונו.²⁸

הגאון רבי יוסף לייס זצוק"ל

"במקומינו (ליטא) לא רצו הנשים לכסות שער ראשן, ואפילו פאה נכרית לא הסכימו לחבוש, כי הפאות היו נראות כגוש שער נוקשה ומגושם, ומי שהסכימה לחבוש פאה נכרית - היה זה מצד יצר הטוב, כי פאה של זמניהם היתה מכוערת וגרועה הרב משער"²⁹ ועוד אמר: "הפאות של פעם היו - כמו ליפה על הראש"³⁰

24. בספר דברי שלום עמ' קכד'

25. "קריאת קודש" ער"ח סיון תשס"ד. והיינו שגם אם החזו"א התבטא שיש עדיפות בפאה על מטפחת זה דווקא בפאות של אז אך בפאות החדשות (של שנת תשס"ד...) בוודאי ובוודאי שאין עדיפות כזו.

26. בספרו 'הדור והתקופה' עמ' ריא

27. מעשה איש ח"א עמ' ק"ס, וה"ב עמ' קנג

28. הדברים נכתבו ע"י מכו"ן "דעת תורה" ל"אליבא דהלכתא" כתגובה לגיליון כסלו תשע"ב

29. בקונטרס דעת רבותינו תשנ"ח. הובא בקונטרס 'הערות בענין פאה נכרית' עמ' כח

30. הובא בקונטרס הנפלא 'סגולה מכל העמים' עמ' 35

מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל

"נכון שהיום לא הולכות הנשים בגילוי הראש, אבל גם כיסוי ראש אי אפשר לכנות את זה, צריכים לעשות בדק בית רציני!"³¹

כתב הגה"צ רבי סנדר ארלנגער זצ"ל: "בענין כיסוי ע"י פאה נכרית או מטפחת נכנסנו אני והרה"ג ר' מ. מנדל לובין שליט"א למרן הגאון ר' מיכל יהודה ליפקוביץ (שליט"א) ביום כ"ז סיון ואמר לנו מעצמו קודם שהתחלנו לדבר "באתם בגלל המכתב והאמת שהטעו אותי כאילו שיש יתרון לכיסוי פאה נכרית על המטפחת ונתברר לי שאין הדבר כן מצד המציאות וצריך לראות איך לתקן הענין" ...³²

הגאון רבי משה יהושע לנדא זצוק"ל (תלמיד מרן החזו"א)

מצאנו מחובתנו לעורר את החרדים לדבר ה', וביחוד את ציבור בני התורה המזדקקים במצוות, לתת לבבם כי ענין זה של לבישת פאה נכרית מפוקפק הוא, וכבר נתפרסם כי לדעת הרבה פוסקים איסורו מפורש, והמה רבותינו אשר בית ישראל נשען עליהם. על כן החובה לאלו אשר הורגלו בהיתר לבישת פאה נכרית, לחקור ולבחון:

א. אם אמנם היתר נכון הוא, ואז יוכחו לדעת כי אמנם לא הוכרעה בזה הלכה להיתר.
ב. ולפלא הדבר, איך בני התורה אינם נותנים ללבם האמנם מתאים הוא לבני תורה שנשותיהם יתכסו דווקא בכיסוי כזה אשר תיראנה כפרועות ראש, דבר שתורתינו הקדושה גינתה אותו, כנאמר בפרשת סוטה ופרע את ראש האשה.

ג. וכי לא יאה להם כיסוי המטפחת שנהגו בה אמותינו הקדושות בכל הדורות, בטרם נתפשטה ההשכלה הארורה, אשר לבישת פאה נכרית היא אחת התוצאות המרות ממנה.
ד. האם אין בכחם של בני התורה לאזור עוז ותעצומות, לנטוש את תלבושת הפאה ולחזור למסורות קדושת אבותינו ואמותינו.

ה. האם אינם חשים לענין של חילול השם רח"ל, ומה יאמרו דורות הבאים שכבר כלל לא יבחינו בין פרועת ראש לגמרי לכיסוי הראש עם פא"נ ולצערינו ולחרפתינו מעשה שטן מצליח שמשכללים את הפאה בכל מיני שכלולים, שתראה הפאה כמו שער עצמה ממש רח"ל, ה' ירחם".

הגאון רבי גדליה נדל זצוק"ל

"לדעתי אפילו אילו בעבר לא היה אף פוסק אחד אוסר, כיום בפאות של זמנינו לא היה אף פוסק אחד מתיר"³³ תשאלו כל ילדה ברחוב ותאמר לכם אם פאה מותרת או אסורה"³⁴

31. בהספד על הרבנית צפורה רוזנברג ע"ה, בתו של מרן הגר"נ קרליץ. מוצש"ק פר' כי תשא או ל"ז אדר תשנ"ח

32. מכתב א' תמוז תשס"ד

33. אמר זאת לפני יותר מארבעים שנה, למרות שהפאות דאז היו הרבה פחות גרועות מהפאות של היום

34. הובא ב"סיכום בענין לבישת פאה נכרית ברשות הרבים", הר' יחיאל ציטרינאוויטש שליט"א

הגאון רבי משולם דוד סלובייצ'יק זצ"ל

"הפאות של פעם היו נראות כמו צמר פלדה".³⁵

וכן העיד הגר"א ליפשיץ שליט"א מחה"ס "דת משה וישראל" ו"פאה נכרית בהלכה" שלמד עם הגרמ"ד שליט"א את הסוגיא בבירור דברי השלטי גיבורים שהתיר רק בחצר והסכים איתו.

הגאון רבי משה אריה פריינד זצוק"ל

"ובימיהם לא נעשה עדיין הפאה נכרית כמו אלו שבזמנינו שנעשה בחציפות גדולה כגרועים שבגרועים... וידוע עד כמה החמיר והרעיש הזוהר הקדוש על עון גילוי שער, וכמה קללות עצומות נאמרו על עבירה זו...."³⁶

מרן הסטייפלד הגר"י קנייבסקי זצוק"ל

"וכאן לא נשמע מעולם ממי שהוא שיאמר שראה פאה נכרית הנראית לבלי הכר"³⁷

הגה"צ רבי דן סגל שליט"א: "בצעירותי הייתי אצל מרן הסטייפלד זצ"ל ושאלתיו בעניין כיסוי הראש, והשיב לי שמטפחת זה עיקר מה שראוי לכתחילה, ובפרט מי שרוצה לדקדק בהלכה"³⁸

הרבנית ברזם והרבנית ברמן תליט"א מעידות: אבא זצ"ל התנגד בכל תוקף שיחבשו פאה ועמד על כך שיכסו ראשן במטפחת, וכך הן נוהגות עד היום.³⁹

מרן הגר"ג קרליץ זצוק"ל

במכתב: "באתי בזה לחזק ידי הנשים שהתחזקו לכסות ראשן בבגד ממש ולא בכיסוי העשוי משערות, אחרי שנתעוררו שאפשר להכשל בזה בכמה איסורים חמורים, וראויים לברכה. והלואי שירבו כמותם בישראל"⁴⁰

בקריאת קודש: "אשריכן שקידשם שם שמים ברבים... ובהיות שהפאות החדשות ברובן הגדול אינן לפי גדרי הצניעות..."⁴¹

"אשרי מי שמדקדקת בצניעותה לכסות את ראשה לפי כל הדעות"⁴²

35. הובא בקונטרס הנפלא 'סגולה מכל העמים' עמ' 35.

36. בספרו עטרת יהושע פרשת תולדות

37. דהיינו, שכל הפאות נראות שונה מאוד ואינן גורמות להרהור, ורק באופן כזה הותר ע"י חלק מהפוסקים. קריינא דאיגרתא ח"ב, קכ"ד עמ' קל"ב

38. מתוך קלטת, הובא בספר דברי שלום עמ' קט"ז

39. כפי שמופיע בגליון "כנס החיזוק הגדול תשע"ב" עמוד 7

40. מכתב מתאריך ט"ז אדר ב' תשס"ה. הובא בספר חוט שני הלכות יחוד עמ' ק"כ

41. "קריאת קודש" ער"ח סיון תשס"ד

42. חוט שני הלכות יחוד ולא תקרבו עמ' כג

בחודש אלול שנת תשס"ה נכנסתי למרן הגר"נ קרליץ שליט"א, ושאלתי דהנה הרוב הגדול של הפאות היום מושכות את העין וגורמות נסיונות לא פחות משיער טבעי המסודר יפה, וא"כ לכאורה אם נבוא לדון מצד קיום המטרה של מצות הכיסוי לא יועיל כלום מה שטוענות הנשים שאפשר להבחין, והשיב לי בזה"ל: "כבר כתבתי מכתב בזה וזה לא מועיל"⁴³

הגאון רבי אהרן צבי רומפלד זצוק"ל

"..והנה אפילו להפוסקים שדנו להתיר הפיאות, בכל זאת יש להעיר בזה שכהיום שיצא מהענין קלקול נורא אשר מעולם לא עלה ע"ד המתירים שיגיע לדבר כזה, והוא אשר נעשה כהיום הפיאות באופן וצורה כזאת שהיא פינה ויסוד ופתח להכניס דרכו פריצות והיזק ראה וגירוי היצה"ר בדברים החמורים ביותר שהם ביהרג ואל יעבור... ועל כן יש לדון בזה מטעם אחר שיש בזה בודאי משום "לפני עור" וגו' שהרי זה גורם למשוך העין ולהסתכל בנויה, ובמיוחד לעמי הארץ שלא בקיאים בדינים ולא יודעים שיש לאו מהתורה להסתכל באשת איש."⁴⁴

"וכל זה היה בפיאות הישנות שהיו דומות לקש מלשער אבל כהיום אחרי שנכנס בזה קליפת היצר הרע שהם מעוררות יצר הרע יותר משערות הטבעי, האם יש הוא אמינא לחשוב שאין זה שנזא לה' יתברך שהוא שונא זימה... וכבר קנה היצר הרע שביתתו בהפיאות עד שכבר נכנס הענין לשליטתו..."⁴⁵

הגאון רבי שלום שבדרון זצוק"ל

"זה צחוק!? זה צחוק?! זה לא צחוק! רוצים להראות כבחורה, הרצון הזה טרייף! טריפה! התורה אמרה ופרע ראש האשה, בזיון עושים לה בזיונות לסוטה איזה... מהבזיונות שעושים לה פורעים את ראשה, והיא רוצה להראות... האשת ת"ח הזו רוצה להראות כמו סוטה... אוי יותר טוב לומר... כמו אשה שהולכת פרועת ראש... לא זה לא פאה זה כמו... כמו גילוי ראש... ופרע ראש האשה... נו מהדרין ומהדרין וכו' וכו'... טיפשה שכמותך איך יכול להיות שבזה ימצא יראת שמים שבזה ימצא קדושה... איך יכול להיות..."

ר' שלום אמר ר' שלום אומר... מה ר' שלום אומר... הרי זה מחלוקת גדולה בכלל אם מותר לה לאשה ללכת ברחוב עם פאה נכרית או לא... נאמר שפוסקת הלכה כמו שהתירו המתירים... אבל כך התירו המתירים... ללכת עם פאה כאילו זה לא פאה... איך התירו ללכת במקום שהתירו...

43. הובא בקונטרס הנפלא 'סגולה מכל העמים' עמ' 33

44. קונטרס 'התנערי מעפר קומי עמ' ז

45. שם בהערה ז'

הסבא שלי "הברזאנרוב" פוסק שאסור לומר דברי תורה אסור לברך כנגד פאה נכרית... ואם עוצמים את העיניים אולי יש להקל... פאה נכרית שנראית שלא כמו פאה... כמו בחורה, זה חציפות יוצאת מן הכלל... מי יכול להראות לי שזה פסוק זה פסק הלכה מישהו מדורי דורות עד הדור הזה שיביא איזה מישהו למדן שיביא פסק כזה שמותר ללכת בפאה להראות כמו... א חוצפה...

האשה הזו עומדת בערב שבת מדליקה נרות וקודם ההדלקת הנרות היא אומרת תפילה לקב"ה אוי ויי גיוואלד הרי התפילה שלה תועבה, מסיר אוזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה.. אם אדם מסיר אוזנו משמוע אל גדולי ישראל מלשמוע אל המוסר מלשמוע אל ההלכה מלשמוע אל ההגיון... מסיר אוזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה... הקב"ה יקבל תפילה כזו?! ודאי שלא! אבל עכשיו במגפה השחורה הזו מי יודע איזה פורענות מחכה בדלת רח"ל... ואח"כ יצאו יאמרו תהילים... הרי פשוט...מגפה הזאת מוכרחה להפסק..."⁴⁶

מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל

"וכשהייעצתי עם מרן הגראי"ל שטיינמן (שליט"א) זצוק"ל בעניין זה, אמר לי בהאי לישנא: 'זה פשוט שאשה שהולכת במטפחת, צנועה יותר מאשה שחובשת פאה'"⁴⁷

דעת גדולי רבני האשכנזים שליט"א

הגאון רבי עזריאל אויערבך שליט"א

"כבר התריעו על כך מרנן ורבנן ובכללם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל על הפאות הנ"ל, ועל הארוכות, וגם אאמור"ר מרן זלה"ה כאב את כאבו על סוגי הפאות הנ"ל, והיה מחניך קדוש. עזריאל אויערבך"⁴⁸

הגאון רבי ישראל אולמן שליט"א

"מה אומר מה אדבר, איך אפשר להעלות על הדעת שתלמידי חכמים עמלי תורה שבאמת אנחנו כולנו הערכה וכבוד לתמידי חכמים יקרים, אבל מה שנוגע להתנהלות של הבית, לא זו הדרך לא זו העיר, לא כך ראינו אצל אבותינו, לא ככה ראינו אצל אבא שלה... יש איזה פירצה שחושבים שאפשר ללכת בבגדים ופאות ארוכות שאין גבול לדבר.. זה גורם לנו צער, זה גורם לנו 'צרו צעדינו ללכת ברחבותינו', אנו לא יכולים ללכת ברחוב, זה לא בא בחשבון..."⁴⁹

46. ניתן להאזין לשיחה המלאה בטלפון 073-2338800

47. הרב ש.י. (מח"ס "השם לנגדי" "שבחה של תורה" "שלום באהליך" ועוד) במכתב לגליון "הכתר" 41.

48. בהצטרפותו למכתב הגאון רבי אליעזר הלוי דינר, ראו את הנוסח המלא בפרק* מכתבים וכתובים מגדולי ישראל

49. בכנס 'כיסוי ראש להלכה' בבני ברק כ"ה תשרי תשפ"א

הגאון רבי מרדכי גרוס שליט"א

"וטעם התוה"ק באיסור גילוי שיער לדעת רבים הוא משום הרהור של אחרים ותחליף פאה הנזכר לא מועיל לזה"

ובציון המצויינות (ה"א עמ' צ"ו אות תתק"ד) כתב וזה לשונו: "כל סוגי הפאות שאין לילך בהם, גם אין לקבלם לתיקון או סירוק וכיוצ"ב, וכן אין למכרם או לסייע בפרסומם ובהפצתם!"⁵⁰

הגאון רבי אליעזר הלוי דינר שליט"א

"...המבוגרים שבינינו בודאי זוכרים כיצד היתה נראית צורת הפאות שהלכו בעבר, לפני שלושים וארבעים שנה, שהיו השערות יציבות ועומדות במקומם כמקשה אחת, ולא כצורת הפאות שהולכים בהם היום ... אשר פאות כאלו מנוגדות לצניעות [גם כשאינן ארוכות] ואינן מבטאות כלל רצון לכסות את הראש, וברור שפאות אלו לא שערום אבותינו ורבותינו, ולא בכזאת נהגו אצל גדולי ישראל שהלכו נשותיהם בפאה....אליעזר הלוי דינר"

עוד כתב הגר"א דינר שליט"א: "...עוד עלינו למחות שיותר תשעים אחוז מהפאות נכריות של היום אינן צנועות.. ואין ספק שאם מחר יתחילו הפרוצות בפריז לקבוע שכך הולכים כל העזרת נשים תתחיל ללכת ככה, ולמה אנחנו הרבנים פחות מהפרוצות בפריז?

אנחנו לא רוצים להגיע לעולם האמת בטענה "למה לא הזהרתם ולמה לא מחיתם" לכן אנחנו מודיעים בזה לכל מי שרוצה לשמוע אותנו, ואנחנו את נפשנו הצלנו."⁵¹

הגאון רבי צבי וובר שליט"א

"הרבנית אמרה לי, כשאני נוסעת באוטובוס ורואה מישהי שהשער קלוע ומסודר - לא פרוע, אני יודעת שזו בחורה, אבל אם זה פרוע זוהי אשת איש... היתכן כדבר הזה? איך שותקים על כזה דבר, שבנות ישראל מתהלכות במצב שהוא גנאי להן,

הלא כל גדולי ישראל חתמו שאסור ללכת עם פאה שנראית כמו שער של אשה רגילה, כל גדולי ישראל כתבו את זה, היתכן כדבר הזה שלמרות זאת אנשים מקילים?! שאלתי את אחד האברכים, איך עושה כזה דבר, שאשתו הולכת עם פאה נגד דעת כל גדולי ישראל? אז הוא ענה לי תשובה מדהימה (ומדובר באברך פרומער, שמחמיר מאוד בהרבה נושאים), אבל בשר רבנות זה גם כשר. אמרתי לו: מה?! פתאום אתה רוצה רבנות?! מה קרה?! מכיון שהוא רוצה שאשתו תראה טוב, אז פה גם רבנות טוב לו. ישנה בכלל מחלוקת הפוסקים אם מותר ללכת עם פאה בכלל, אני לא רוצה להיכנס לנושא הזה, בפרט שהמשנ"ב מתיר ואני לא נכנס לעיקרי הדיון הזה, אולם אני ראיתי את הפאה של אמא שלי ז"ל, של סבתא שלי, פאות שראו ברור שאינם שיער, כל אחד יודע, אבל פאה כזו ... פתאום אפשר לסמוך על רבנות?⁵²

50. אום אני חומה, חידותם משתעשעות קל"ט אות ו'

51. מתוך מכתב - טבת תשע"ח

52. בכנס חיזוק לאברכי ישיבת מיר בבית הכנסת פינסק קרלין ירושלים. יום שני פרשת ויצא ז' כסלו תשפ"א.

הגאון רבי יעקב מאיר זוננפלד שליט"א

"הרב [מורן הגרש"ז אויערבך זצוק"ל] אמר בזה"ל: "הפאות של פעם היו כמו פשתן של אתרוגים!!!"..."

הגאון רבי יהודה יוספי שליט"א

"ואלו הנשים החצופות "מחטיאות את הרבים", ועונשן חמור מאד, עד שהמשנה אומרת באבות "כל המחטיא את הרבים" אין מספיקין בידו לעשות תשובה. וכבר חרץ הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ג) את דינן של החצופות הללו וכתב: "ואלו שאין להם חלק לעולם הבא, אלא נכרתים ואובדין ונידונים על גודל רשעם וחטאתם לעולם ולעולמי עולמים... - ואחד מהם הוא: ומחטיאי הרבים!!!"

אוי, איזה עונש! הרי כל הנשים הללו חיים בעולם הזה - לחינם!! כל הצער והטורח שלהן, ילך להבל ולריק, בגלל שהן מחטיאות את הרבים. האם הן יודעות איזה חילול ה' נורא יש בזה!

שואלים אותי חילונים, מה אתה מדבר על צניעות, ומה עם הנשים בבני ברק? ואיך מתלבשות בחתונות? איזה פאות?! - זו צניעות?!

ואני עונה להם, שבגינהם עוד לא כל המקומות תפוסים, יש מספיק מקום גם לחצופות האלו, בשמים לא ישמעו שום תרוצים!! כי ב"אבות" נאמר "אחד שוגג ואחד מזיד בחילול ה' ואין מקיפין בחילול ה' אלא העונש ר"ל - מידי!! (קידושין מ.) לכן חייבות נשים להתארגן ולהוכיח נשים אלו וכמובן בצורה יפה, ולהסביר להן שהן שורפות את העיר והן מביאות אסון לדורי דורות ר"ל, על עצמן ועל עם ישראל כולו⁵³.

הגאון רבי מנחם מגדל לובין שליט"א

"הנה לצערנו נפרץ מאד מצות כיסוי הראש, אשר כל בר דעת מבין שאין זה כוונת התורה בכיסוי הראש, ע"כ תחזקנה ידיהן של המתחזקות לכסות ראשן אך ורק בפאות צנועות כפי שהיה בדור העבר, וכל שכן המכסות שער כל ראשן במטפחת או בכובע שמשיבים בזה קדושת העם לגבולו ואשרי חלקם, ובזכותן יסור כל נגע ומחלה ותקרב גאולתנו במהרה."⁵⁴

"הנושא של כיסוי הראש. את הסוגיא אם פאה נכרית מותרת או לא, מסתמא כל אחד כבר פחות או יותר ראה את המחלוקת שבאחרונים... אבל לא על המחלוקת הזאת התכנסנו היום... יש כאן נושא שרבותינו של הדור הקודם, כבר ראו שהנושא הזה הולך ונפרץ, כמו שהזכירו, הפאות של הדורות הקודמים היו עשויים בצורה שפחות מושכת, פחות נראו כשער טבעי והיו נראים בשיעור שכל אחד היה יכול להבין שיש כאן איזוהי צורה של כיסוי וכובע מסוים שעשוי משערות. אבל בהתקדמות של העולם היום, שהדברים

ניתן להאזין לשיחה במלואה בטלפון 02-5447013 ולהקיש 11, ואח"כ 4 כמה פעמים.

53. שיחה. הובא ב"קונטרס מה זאת עשה אלוקים לנו" עמוד מג

54. מכתב, שבט תשע"ז הובא בקונטרס הנפלא 'סגולה מכל העמים' עמ' 51.

השתנו ולא לטובה, שפני הדברים הם לעשות את הפאה כמה שיותר בצורה טבעית. מי שזוכר לפני שלושים ארבעים שנה שהתחיל הצרה והצורה של הפאות הארוכות כל גדולי הדור זעקו מרה, שודאי זה פריצות, ועל זה לא דברו בנושא של היתר פאה נכרית...

כולם מבינים שלא יתכן בעולם שהתורה כותבת ופרע ראש אישה, וחז"ל אמרו שצורה של אשה להיות עטופה, אז הצורה הזאת הכי נוגדת את ההלכה, גם לילדות קטנות פחות מבת מצוה - אף אחד לא נותן ללכת עם שער פרוע, עם שער פתוח לגמרי - עד שילדה תמימה, שאלה בתמימותה: אמא, מתי לי גם כן יהיה מותר ללכת עם שער פתוח, רק כאשר אני אתחתן? ... זה שאלה של ילדה תמימה, אבל היא נוקבת מאוד. איך יתכן בעולם שנגיע לכזה מצב!⁵⁵

הגאון רבי יהודה לייס שליט"א

"הנה באמת כ"א יודע בעצמו שלא נתכוונו המתירים לאלו של היום שאין ביניהם לגילוי הראש ולא כלום, אך מכניסים הראש ומטמינים אותו בקרקע וצועקים "הא מותר פאה נכרית", והלב יודע אם לעקל... והנה אם טורחים להוציא בענין הזה מפוסקים הקדמונים אם מותר פאה נכרית או לא, הרי יאמרו רבו הפוסקים המתירים ושולם עלי נפשי, וע"כ העיקר לצעוק כמו שכתבתם בקונטרס דגם המתירים לא נתכוונו כלל לאלו שמושכים העיניים וכל אחת ואחת יודעת המטרה, ומתעלמים מזה, ויענשו ע"ז כמש"כ רבינו יונה, על כל מה שנכשלו אנשים על ידה."⁵⁶

הגאון רבי דן סגל שליט"א

"..אנחנו צריכים לחזק מאד את הנקודה של הצניעות. זה לא פשוט. לא הייתי מדבר אבל כיון דאתינן להכי אגיד לכם מה ששמעתי ממורי ורבי הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, כשיצא לו לדבר על הפאות כבר לפני עשרות שנים. הוא אמר אז כך: "לפני חמישים שנה כשאשה היתה באה לירושלים עם פאה היו סוקלים אותה, והפאה של אז אפילו עוור היה רואה שזו פאה, היום נכנסים אלי ואיני יודע אם זה כן או לא"

הוסיף הגרש"ז אויערבך ואמר "אצלי זה מאוס מאד! - משל למה הדבר ודמה, לאחד שאוכל בשר כשר ועושה כל ההשתדלות שייראה טריפה, מכסים ועושים כל ההשתדלות שייראה לא מכוסה" אני אומר לכם דברים כלשונם.⁵⁷

55. בכנס חיזוק לאברכי ישיבת מיר בבית הכנסת פינסק קרלין ירושלים. יום שני פרשת ויצא ז' כסלו תשפ"א. ניתן להאזין לשיחה במלואה בטלפון 02-5447013 ולהקיש 11, ואח"כ 4 כמה פעמים.

56. מכתב, שבט תשע"ז הובא בקונטרס הנפלא 'סגולה מכל העמים' עמ' 51

57. נאמר בהספד על הגר"מ קופשיץ זצ"ל, כ"ה באייר תשס"ד, ביהמ"ד חניכי הישיבות רוממה י-ם

"באים אצלי הרבה, ואומרים לי, שיש להם נסיונות ומכשולים מהפאות והלבוש של הנשים החרדיות, יותר מהחלוניות, לאן הגענו, איזה הפקרות."⁵⁸

הגאון רבי יהודא סילמן שליט"א

"מטרת הכינוס היום היא להדגיש את הנושא של פאות, כיון שיש הרבה פיאות שגורמות ליצר הרע, חלקן אסור על פי דין, ישנה עדיפות להליכה עם מטפחת"⁵⁹

הגאון רבי גבריאל צינגער שליט"א

"...וא"כ כל שהולכות בפאה נכרית הנעשית באופן מיוחד... יש למחות בידן, ... צריך להשים לב שגם בפאה סינטטית יוכל להתהוות שידמה לשערות ממש ויביא לידי הרהור ותאוה, וזה ודאי אסור לכו"ע..."⁶⁰

הגאון רבי משה מרדכי קארפ שליט"א

"כל הרואה יראה להיכן הגענו, עד שבמעשה שטן נתערטלה מהנשים מצווה יקרה זו ותחת אשר מצוה שיסודה צניעות ושמירה נהפכה לרועץ למלבוש וקישוט המושך ומגרה יצה"ר בנפשו, על כל א' לחשוב האם זהו באמת רצון השי"ת, והאם זו 'מצוה כמאמרה'..."⁶¹

קול קודא מגדולי הרבנים – אדר תש"פ

הגאונים שליט"א: הגר"י גנס, הגר"צ ובר, הגרמ"מ לובין, הגרש"ק גרוס הכהן, הגר"ח שמרלר, הגר"ע אויערבך, הגר"מ קסלר

"וכבר בשנת תשנ"ו כתבו גדולי ישראל כי הפאות החדשות ברובן הגדול אינן לפי דרכי הצניעות ומאז ועד היום המצב רק הולך ומחמיר..."

(ראו את הנוסח המלא לקמן בפרק 'מכתבים וכתובים מגדולי ישראל')

הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א

"הראתי לו מ"ש המשבצות זהב לבושה שרוב רובן של הפיאות היום הם בכלל זה (היינו בכלל

פיאות הגורמות הרהור ואסורות גם למתירים), ושאלתי אותו אם זה נכון ואמר לי דמסתמא זה נכון.⁶²

וכן במכתב: מוטל עלינו שבעתיים לעשות כל שביכלתינו למנוע משיחת ומגיפה מעלינו ע"י המאדעס המשונים המשחיתים כל חלקה טובה... הן בעניים פאה נכרית שבזמננו הפכו פני חלק גדול מהם למראה שיער ממש רח"ל..."⁶³

58. נאמר בדרשה בבני ברק

59. בכנס חיזוק בנושא 'כיסוי הראש להלכה' כ"ה תשרי תשפ"א

60. מח"ס נטעי גבריאל, קובץ אור ישראל ל"ו

61. בהסכמתו לספר "דברי שלום"

62. הובא ב'קונטרס הערות בעניין פאה נכרית' עמ' לא.

63. במכתב לארגון נפשנו כ"ג תמוז תשס"ט

מרן שד התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א

שאלה: בענין היתר פאה נכרית, הפמ"ג בסי' עה כתב הטעם כי אין הרהור, והבנתי מזה שפאות יותר משוכללות שגורמות הרהור לא פחות משיער טבעי אינן בכלל ההיתר, ובאתי לשאול האם זה נכון. **תשובה:** כך שמעתי בשם חמי.⁶⁴

"חמי אמר שפאות שגורמות הרהור כמו שיער טבעי אינן בכלל ההיתר של הפמ"ג"⁶⁵

שאלה: הפמ"ג בסי' ע"ה נתן טעם להיתר כי "אין הרהור" ולכאוף פשוט דר"ל שזה לא גורם הרהור כמו שיער טבעי, ובזמנו היו כל הפאות בכלל היתר זה, אמנם בזמנינו השתכללו הפאות, ולכאוף יש ללמוד מהפמ"ג שכל פאה שהיא משפיעה על הגברים לא פחות משיער טבעי אין להתירה, ואני שואל האם זה נכון", **תשובה:** "נכון".⁶⁶

שאלה: האם אפשר ללבוש בגדים שלבשו חילונים או גויים, **תשובה:** בגדים כאלו יש השפעה שלילית על האדם וראוי להימנע מכך.⁶⁷ (עי' בחת"ס פ' תולדות על הפסוק 'הלא אצלת לי ברכה')

שאלו נכדו שיחי' אם כן מה נאמר על פאה העשויה משערות של גויה, שהיו ממש חלק מגופה של הגויה ולא רק לבוש שלה, [והאשה חובשתה על ראשה ומקיפה בשערות אלו את המוח - משכן הנשמה], **והשיב** מרן שליט"א שאכן ודאי שאותה השפעה שלילית וטמאה קיימת גם בפאה.

וכן בסרטון שפורסם⁶⁸ נראה אברך לפני מרן שליט"א ובידו פאה מיושנת מדגם "גראנד קאסטם" שנרכשה לפני כ-20-15 שנים ושואל: "האם היא מותרת בלישה או אסורה? **תשובה:** "כזה שנראית כמו שערות ממש, אסור"

וכן העיד הגרב"צ מוצפי: "היינו אצל רבי חיים קנייבסקי שיחיה והביאו לו שמה ז'רנל (תערוכה) של פאות, אמרו לו, הרב אומרים בשם הרב שהרב מתיר, פאה הזאת הרב התיר? אומר חס ושלוש, אני שמה עד, הראו איזה ארבעים חמישים מיני פאות, אמר כל אלה אסורות, כולם. אין ביניהם אחת שהיא מותרת, אז מה שאני אומר, על סמך מה? איך מחטיאים את הרבים?⁶⁹

הגאון רבי שריאל רוזנברג שליט"א

"פאות שעליהם היה הנושא האם מותר ללכת או אסור ללכת... אם יש מראית העין או אין מראית העין זה לא בפאות הפרועות של זמנינו אלא קצרות וצנועות כמו שרואים בתמונות של הסבתות שהלכו בפולין... בהחלט אין שום היתר לנשים נשואות ללכת בכזו צורה..."

64. ניתן לשמוע מבעל המעשה, הרב אברהם וינשטיין שליט"א 08-9766653.

65. הובא בספר 'אלא ד' אמות' פרק פ"ו ס"ג עמ' שיד

66. ניסן תשע"ב, א.ו. קרית ספר הובא בגליון הכתר 47

67. הכתר גליון 48

68. ניתן לקבל את הסרטון המלא במייל המערכת

69. ההקלטה בידי המערכת.

אני חושב שהרבה נשים יעדיפו כבר ללכת עם מטפחת מאשר עם פאה מהסוג הישן"⁷⁰

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

"ראוי להעיר... והחתן הבן תורה נכשל בברכות לבטלה, ובאיסור פריצות, וחילול השם רח"ל שחוטא ומחטיא ותורתו לא מתקבלת..."

ובעיקר ההיתר לכסות הראש בפאה נכרית, ידוע שבשעתו התנגדו לזה גדולים ממדינות שונות, ובישוב הישן בעיה"ק אצל הרבה אנשי מעשה, וגם מהספרדים מקובל להחמיר כן, אבל כשיש בזה פריצות לכו"ע איכא בזה איסור חמור, והמכסה ראשה בפאה נכרית שיש בה פריצות הוי כאילו לא מכוסה כלל, ובעונותינו הרבים הפירצה מתרחבת וגורמים ר"ל להריסת חומת הצניעות וסילוק השכינה, ונשארים ח"ו כטרף ביד אויבנו כשמסלק ח"ו שכינתו מאיתנו".⁷¹

"...וזקני הגרש"ז פינס זצ"ל סיפר לי שבזמן שהתחיל להתפשט המנהג לילך בפאה נכרית היו אלו פאות נכריות שלא היה בהם שום יופי כלל ושמשו רק ככיסוי לבד, היום בעונותינו הרבים כשכבר היא כלה מוציאה אלפי דולרים להשיג סוג פאה שבולט ביופיו ומושך להסתכל על זה. ותחת שהפאה נכרית מיוחדת לכסות יופי השיער, נעשה סניגור קטיגור. שהפאה גופא עשויה ליופי ומושך להסתכל בה, וזהו פתח להרהורי עבירה ואבי אבות הטומאה. והאר"י הקדוש גילה שבאחרית הימים קודם הגאולה יהיו עיקר הניסיונות בעינינו קדושה, גם כל הברכות שמברכים בני ביתה כשעומדים נגדה בבית והיא לובשת הפאה הפרוצה, הרי"ז ברכה לבטלה כיון דהוי ברכה נגד ערוה וגם לא יצאו ידי חובת ברכה."⁷²

רבני בד"צ העדה החרדית

"ומבלי להכנס על מה שנפרץ מאוד בעונותינו הרבים בדורינו שנשים נשואות לובשות פאה נכרית... שעל לבישת פאה נכרית כזו אין לזה שום היתר בדברי הפוסקים..."⁷³

דעת גדולי החסידות זצוק"ל

אונגוואר: ה'משנה הלכות' – הגאון רבי מנשה קליין זצוק"ל

"אין ספק שהפאה נכרית של פעם שהיתה כגוש שיער קשה ומגושם, אין זה צנוע, ואין צורך לומר על הפאות הנכריות הפרוצות והמודרניות שהן אסורות בלי חולק..."⁷⁴

70. בכנס חיזוק בנושא 'כיסוי הראש להלכה' כ"ה תשרי תשפ"א

71. שו"ת 'תשובות והנהגות' ח"ד סי' רצ"ד.

72. דרשת שבת הגדול תשע"ח.

73. "פסק הלכה" עליו חתומים הגאונים: הגר"מ שטרנבוך, הגר"מ ברנאדסדארפער, הגר"מ הלבפשטאם, הגרא"י אולמאן, הגרי"ט ווייס. כב אייר תשס"ד

74. נמסר ע"י בנו האדמו"ר שליט"א בשב"ק פרשת וישלח התשע"ג

אמשינוב ארה"ב: – הגאון רבי יצחק קאליש זצוק"ל

" סיפר שכאשר שכב אביו הקדוש ר' יוסלה מאמשינוב זיע"א על ערש דווי, ביקש והתחנן לבנותיו ולבני ביתו, שיתנו לו תקיעת כף ויבטיחו לו שלא ילבשו פאה נכרית, אך בתקופה ההיא היו נסיונות קשים.. ואף אחת לא יכלה להתחייב.. מלבד אחת ויחידה... ומשתמה המלחמה לאחר שנות החושך...ונותרה בת זו היחידה מכל בנות אבי, ורק היא זכתה להינצל... מי יודע אן לא עמדה לה זכות הבטחתה..."⁷⁵

בויאן: הגאון רבי מרדכי שלמה פרידמן זצוק"ל

"כ"ק נאנח פעם באומרו בצער נורא, "אוי! די היינטיגע שייטלען!!! אוי! די היינטיגע שייטלען!" [אוי, הפיאות של היום! הפיאות של היום!]. והיה הדבר ניכר בעליל, לעיני כל הנוכחים, גודל צערו מהמצב של הפיאות בזמנו!⁷⁶

ביאלא: ה'חלקת יהושע' – הגאון רבי יחיאל יהושע רבינוביץ זצוק"ל

"... נפרץ באחרונה שנשים נשואות לובשות פאה נכרית... מינים ממינים שונים לא שערום אבותינו, עד שנראין כפרועות ראש ח"ו... הרינו רואים חובה לעצמינו להודיע דעת תורתנו הקדושה כי הדבר אסור מדינא. שאף במקומות שנהגו בפאה נכרית לא עלתה על הדעת פאות נכריות כאלו... ובכגון דא אין שום היתר.."⁷⁷

בעלזא: הגאון רבי יששכר דוב רוקח זצוק"ל

"ידוע לכל חומר האיסור מנשים ההולכות בשערות שלהן, כי נפסק בשו"ע שהיא נקראת על ידי זה עוברת על דת משה ויהודית ויוצאת בלי כתובה! והנה כל מי שלומד שולחן ערוך ביראת שמים, רואה היטב שאין חילוק בין שערות עצמן לפאה נכרית שנקרא שייטעל..."⁷⁸

בעלזא: המהר"א – הגאון רבי אהרן רוקח זצוק"ל

"עדיף שיודך פשוט ובלבד שתלך כמו שבת ישראל צריכה ללכת, עם מטפחת בלבד"⁷⁹

גור: ה'בית ישראל' – הגאון רבי ישראל אלתר זצוק"ל

"מהשמים הראו לי זאת שאתעורר לתקן זה הדבר שנשים הולכות עם פאה ששערותיהן כמו של נערות זה אסור"⁸⁰

75. הובא בקונטרס הנפלא 'על אילת השחר' עמ' 197

76. בשם כ"ק האדמו"ר מבויאן שליט"א, הובא ב'הכתר והכבוד' עמ' רצז

77. 'קריאת קודש' תשל"ה.בין החותמים: מרן הגר"ש וואזנר, כ"ק האדמו"ר מערלוי הג"ר יוחנן סופר, כ"ק האדמו"ר מוויזניץ זצוק"ל הישועות משה, כ"ק האדמו"ר מספינקא הג"ר נחמן כהנא, כ"ק האדמו"ר מביאלא חלקת יהושע, כ"ק האדמו"ר מגור-הבית ישראל, כ"ק האדמו"ר מלעלוב הגרמ"מ בידרמן זצוק"ל ועוד.

78. קול התור עמ' רסה, הובא ב'הכתר והכבוד' עמ' שז

79. הובא בקונטרס הנפלא 'על אילת השחר' עמ' 198

80. לאחר שראה פעם א' בחייו פאה נכרית, עולמות של טוהר א' עמ' 227

"אמו של הבחור שלחה לשאול להאדמור הגה"צ בעל בית ישראל זצ"ל, היות והיא אינה הולכת עם פאה נכרית אלא במטפחת 'טיכל' והמדוברת תרצה ללכת עם פאה נכרית האם לוותר על זה או לא, ענה לו האדמו"ר וואס עפעס מוותר זיין? (=מה פתאום לוותר) אל תטוש תורת אמך! אמר הבחור שאז הכלה לא תסכים והשידוך יתבטל. השיבו האדמו"ר זצ"ל: א"כ תמצא שידוך אחד! וכך היה..."⁸¹

וורקא: הגאון רבי ישראל יצחק קאליש זצוק"ל

הרבי אמר באסיפת רבנים ובהם האדמו"ר בעל השפת אמת מגור בשעה שנאספו להפרד ממנו על החלטתו לעלות לארץ הקודש, ואז אמר להם ברוח קדשו כחמישים שנה קודם מלחמת העולם השניה שיהדות אירופא בסכנה נוראה.

ואח"כ אמר בשנים האחרונות חודרת טומאת האופנה של הגרמנים והצרפתים למחנה עם הקודש וחוטאים ומחטיאים את הרבים גם נכנסו כבר כיסויי ראש בדמות שיער ובשל פרצה זו יחלו ללכת גם כן בפאה ובגלל זה יקום גוי שישחט את כל אירופה ונהרות של דם יזרמו בה..."⁸²

ויזניץ: ה'אמרי חיים' – הגאון רבי חיים מאיר הגר זצוק"ל

"פעם נכנסה לרה"ק אשה שלא היו לה ילדים וביקשה בתחנונים שיבטיח לה שתפקד בזרע של קיימא, אותה אשה היתה לבושה בפאה, אמר לה האדמו"ר זיע"א "לילדה לא יכול להיות ילדים" תקבלי על עצמך ללבוש מטפחת ואז אני מבטיח לך שיהיה לך ילדים"⁸³

ויזניץ: ה'ישועות משה' – הגאון רבי משה יהושע הגר זצוק"ל

"... נפרץ באחרונה שנשים נשואות לובשות פאה נכרית...מינים ממינים שונים לא שערום אבותינו, עד שנראין כפרועות ראש ח"ו...הרינו רואים חובה לעצמינו להודיע דעת תורתנו הקדושה כי הדבר אסור מדינא. שאף במקומות שנהגו בפאה נכרית לא עלתה על הדעת פאות נכריות כאלו... ובכגון דא אין שום היתר..."⁸⁴

זוטשקא: 'הצניעות והישועה' – הגאון רבי יצחק אייזיק ראזנבוים זצוק"ל

"כיסוי הראש נועד לחיזוק הצניעות וההכנעה והבושה והיראת שמים אינו מתקים כלל בלבישת הפאה הנכרית, ובפרט הנעשים עכשיו שהפאה נכרית היא לשם יופי ופריצות לגרות

81. העובדה היתה כשבוע לפני פטירת הבית ישראל. הסיפור מובא במלואו בספר 'באר שמחה' עמ' תנ.

82. הובא ב'מאיר עיני ישראל' ג'

83. הובא בקונטרס הנפלא 'על אילת השחר' עמ' 199

84. 'קריאת קודש' תשל"ה.בין החותמים: מרן הגר"ש וואזנר, כ"ק האדמור מערלוי הג"ר יוחנן סופר, כ"ק האדמור מוויזניץ זצוק"ל הישועות משה, כ"ק האדמור מספינקא הג"ר נחמן כהנא, כ"ק האדמור מביאלה חלקת יהושע, כ"ק האדמור מגור-הבית ישראל, כ"ק האדמור מלעלוב הגרמ"מ בידרמן זצוק"ל ועוד.

יצר הרע שיסתכלו בהן ויחטאו בהרהורים רעים רח"ל, דלהראות היופי הוא איסור חמור ונענשו על זה הרבה רח"ל.⁸⁵

לעלוב: הגאון רבי משה מדרכי בידרמן זצוק"ל

"... נפרץ באחרונה שנשים נשואות לובשות פאה נכרית... מינים ממינים שונים לא שערום אבותינו, עד שנראין כפרועות ראש ח"ו...הרינו רואים חובה לעצמינו להודיע דעת תורתנו הקדושה כי הדבר אסור מדינא. שאף במקומות שנהגו בפאה נכרית לא עלתה על הדעת פאות נכריות כאלו... ובכגון דא אין שום היתר."⁸⁶

סאטמר: ה'דברי יואל' – הגאון רבי יואל טייטלבוים זצוק"ל

"והנה עכשיו שכבר נפרץ בעוה"ר לילך בפ"נ אולם מי התיר לשום על ראשם פ"נ באופן כזה...ובמארע חדשה גג על גג כמעשה הגוים עכ"ל"⁸⁷

וכל הדומה לשער אסור משום דת יהודית... ואסור מדינא..."⁸⁸

סאטמר: ה'ברך משה' – הגאון רבי משה טייטלבוים זצוק"ל

אכן דבר זה ברור כי אף אלו הפוסקים אשר צידדו להקל בעניין פאה נכרית, לא עלתה על דעתם להתיר הפאה נכרית שבימינו..."⁸⁹

סטראפקוב י-ם: ה'דברי יחזקאל שרגא' – הגאון רבי יחזקאל שרגא ליפשיץ הלברשטאם זצוק"ל

"אבל בטוחני שרבים מיראי ה' רודפי אמת... ויסבירו לנשותיהם... וכמו שכתב אדוני אבי זקני... בעל הדברי חיים זצוק"ל שאפילו ממשי..אסור..."⁹⁰

סיגט: ה'ייטב לב' – הגאון רבי יקותיאל יהודה טייטלבוים זצוק"ל

"ויותר מהנה הנשים עושים חדשות שהולכין בגילוי הראש... ובפאה נכרית... אני מבקש ומזהיר לבל יוסיפו ללכת במלבושים כאלו..."⁹¹

85. הצניעות והישועה פרק ה' אות טז-יז'

86. 'קריאת קודש' תשל"ה.בין החותמים: מרן הגר"ש וואזנר, כ"ק האדמור מערלי הג"ר יוחנן סופר, כ"ק האדמור מוויזניץ זצוק"ל הישועות משה, כ"ק האדמור מספינקא הג"ר נחמן כהנא, כ"ק האדמור מביאלה חלקת יהושע, כ"ק האדמור מגור-הבית ישראל, כ"ק האדמור מלעלוב הגרמ"מ בידרמן זצוק"ל ועוד.

87. דרשת דברי יואל עמוד רי"ז

88. דברי יואל בראשית עמ' ל"ב

89. ברך משה, שמות, עמ' כ

90. בהסכמה לספר "דת משה וישראל"

91. ייטב פנים, מאמר דורש טוב אות ד'

סיגנט: ה'עצי חיים' – הגאון רבי חיים צבי טייטלבוים זצוק"ל
 "ועל דבר אשר שאל אודות השטיילען... אין חילוק כולן שוין לאיסורא..."⁹²

סלונים: ה'נתיבות שלום' – הגאון רבי שלום נח ברזובסקי זצוק"ל
 "הפאות של פעם היו נראות כמו שטריימל על הראש"⁹³

ספינקא: ה'חקל יצחק' – הגאון רבי יצחק אייזיק וייס זצוק"ל
 "על כן יש ביה איסור מדאורייתא משום פריצות כמו בראש פרוע לגמרי..."

ספינקא: הגאון רבי נחמן כהנא זצוק"ל

"... נפרץ באחרונה שנשים נשואות לובשות פאה נכרית... מינים ממינים שונים לא שערום אבותינו, עד שנראין כפרועות ראש ח"ו... הרינו רואים חובה לעצמינו להודיע דעת תורתנו הקדושה כי הדבר אסור מדינא. שאף במקומות שנהגו בפאה נכרית לא עלתה על הדעת פאות נכריות כאלו.... ובכגון דא אין שום היתר..."⁹⁴

ספינקא וויליאמסבורג: הגאון רבי שמואל צבי הורוויץ זצוק"ל

"ובטוח אני שאם היו הנשים יודעים למי הם דומים, בהלבושים, ובפרט מה שלובשים על הראש... אז לא די שבוודאי לא היו לובשים הפאה נכרית על ראשם, אלא שאפילו בביתם לא היו יכולין לסבול שיהיה דבר כזה, והיו זורקין אותו לחוץ..."⁹⁵

סקולעץ: הגאון רבי ישראל אברהם פורטוגל זצוק"ל

"כל הענין של פאה נכרית הוא בדיעבד גדול, ובפרט הפאות בימינו, בזמנינו רואים היאך התפשטה המגפה של המחלה הנוראה בצורה איזמה ביותר, באופן שלא נשמע מעולם רחמנא ליצן, מידי יום ביומו שומעים על עוד ועוד שניגפים במחלה... הדבר הראשון שנגרם בחיצוניות לעין כל על ידי המחלה הנוראה הזו, הרי זה בעניין השערות, שהשערות נושרים, רחמנא לצלן, כל השערות נושרות, מי יודע אם לא מעוררים אותנו על תיקון עניין זה, שהרי מכסים את הראש עם דבר שנראה ממש כמו שערות הראש..."⁹⁶

92. הובא בספר הכוה"כ עמ' תקט"ז

93. ה'נתיבות שלום' בכנס לאברכים כ"ו חשוון תשמ"ב

94. 'קריאת קודש' תשל"ה. הבין החותמים: מרן הגר"ש וואזנר, כ"ק האדמור מערלוי הג"ר יוחנן סופר, כ"ק האדמור מוויזניץ זצוק"ל הישועות משה, כ"ק האדמור מספינקא הג"ר נחמן כהנא, כ"ק האדמור מביאלה חלקת יהושע, כ"ק האדמור מגור-הבית ישראל, כ"ק האדמור מלעלוב הגרמ"מ בידרמן זצוק"ל ועוד.

95. "טבא דשמואל" חלק א' פתחי שערים, עמ' ש"א טור א', ד"ה וכאשר

96. באחת משיחות קודשו, הובא ב"הכתר והכבוד עמ' תקס"ט

פאפא: ה'יחי יוסף' – הגאון רבי יוסף גרינוולד זצוק"ל

"עוד יש להזהיר בענין פאה נכרית אשר חדשים מקרוב באו שלובשים פאה נכרית... והוא נגד התורה ועוקרים בזה תקנת חכמינו ז"ל..."⁹⁷

צאנז: ה'דברי חיים' – הגאון רבי חיים הלברשטאם זצוק"ל

"ובריטב"א שם מובא... שאפילו לתת חתיכת משי וכדומה על הפדחת...אסור, דזה הוי דת יהודית... ולכן בודאי אסור לצאת בפאה נכרית והוא דת יהודית..."⁹⁸

"ועיין בתשובות דברי חיים שכתב... דאפילו לתת חתיכת משי וכו'... ולפי זה יש להזהר בקריאת שמע וברכת המזון ושאר ברכות שלא לברך נגד אשה המלובשת בפאה נכרית..."⁹⁹

קדעטשניף קרית גת: – הגאון רבי ישראל ניסן רוזנבוים זצוק"ל

"מוכרחים לדבר מהאיסור של הפאות ולהזהיר הגדולים על הקטנים, שכולם ידעו שזו רעה גדולה, המספחת הממארת הזאת ללכת עם הפאות, נשים תמימות לא מבינות את חומר הענין, נשים של אברכים חשובים... אפילו לפני חמישים שנה לא היו הפאות באופן כזה, כי מראה שער הפאות באופן כזה כמו בימינו לא היה מעולם..."

לא רואים הבדל בין אשה חרדית בת ישראל כשרה להבדיל בין ה"שיקצה" הנכרית רח"ל, ממש אין שום הבדל בין השער לפאה! פריצות כזאת עוד לא היתה מעולם... ויש רבניות שהם גורמות ממש להחטיא את הרבים..."¹⁰⁰

הגאון רבי שמואל שפירא זצוק"ל – מרבני ברסלב

"היה עדיף יותר אילו במקום הקצה העשוי מפאה, היא היתה מגלה שם משערות ראשה הטבעיות!, מפני שהאמת היא שאין הבדל בין פאה לשערות"¹⁰¹

עדיף שהבעל יוותר על כל הקיבוץ של ראש השנה של רבינו מוהר"ן מברסלב זיע"א וילך לו להתפלל במנין חטוף בשטיבלאך במשך כל ראש השנה ובלבד שאשתו לא תלך עם פאה נכרית!"¹⁰²

97. יחי יוסף על התורה, פרשת עקב עמ' קיט

98. שו"ת דברי חיים ח"ב סי' נ"ט

99. המהרש"ם מברעזאן בספרו דעת תורה או"ח סימן ע"ה

100. שיחה לביל שבת קודש בשלח תשנ"ד

101. מהבולטים שברבני ברסלב, מפי נכדו, הובא ב"הכתר והכבוד" עמ' שמב

102. עדות אברך חסיד ברסלב, הובא ב"הכתר והכבוד" עמ' שמג

דעת גדולי רבני הספרדים זצוק"ל

מרן הגרב"צ אבא שאול זצוק"ל

תלמידו הגר"ב שרגא שליט"א: "ואני אומר שדעתו ברורה כפי ששאלתי אותו כמה וכמה פעמים הן בהלכה למעשה והן בדרך הלימוד שהייתי לומד אצלו בכל יום ביחידות בערך ארבע שעות ולעולם לא התיר את הפאה..."¹⁰³

תלמידו הגרב"צ מוצפי שליט"א: "שאלה: האם הרב בן ציון אבא שאול ז"ל פסק לתלמידים שלו שנשותיהם תלכנה עם פאה?

תשובה: חס ושלום, פעמים רבות אין ספור שמעתי מפיו שהדבר אסור לחלוטין, והיה מעשה עם בחור שסבל מאוד בשידוכין והוא הורה לו לבטל שידוך של אחת שביקשה פאה, ואני הייתי נוכח בדבר."¹⁰⁴

תלמידו הגר"נ בן סניור שליט"א: "שאלתי את חכם בן ציון טרם הנישואין במה תכסה אשתי את שערה והשיב שתכסה ראשה במטפחת כמו שנהגו אמותינו!"¹⁰⁵

תלמידו הגר"פ מוסבי שליט"א: "מורי ורבי הגאון הגדול הרב בן ציון אבא שאול זצוק"ל אמר לנו שאף המתירים האומרים שפאה נכרית הוי כיסוי - מזדים שהפיאות בימינו אין צנועות ואסור לילך אתם ברחוב"¹⁰⁶

וכן העיד הרב א. אליסון: פעם אחת בשיעור ביום שב"ק בבית הכנסת אוהל רחל, נשאל הרב מדוע התיר את הפאה? ונזעק לעבר השואל בריתחא: אתה שמעת שהתרתי את הפאה? מעולם לא התרתי פאה!!!"¹⁰⁷

ופעם שאל ת"ח לגרב"צ האם מותר ללבוש פאה נכרית, והשיב לו בתוקף שהדבר אסור וכו'... הוא הוסיף לשאול "מדוע אשתו של הרב לובשת פאה? הרב הגביה קולו ואמר "מה אכפת לך מאשתי!"¹⁰⁸

וכן העיד מחבר ספר "דובב מישרים" ששמע להדיא מפי הגרב"צ אבא שאול זצ"ל שלא להתייחס לתשובתו כהיתר לפאה נכרית לאשה נשואה, אלא כוונתו שם להקל למעשה רק לענין גרושה ואלמנה שדינים קל יותר אשת איש, שחיוב כיסוי הראש בהם רק מדרבנן ולא מדאורייתא."

103. בהסכמה לספר 'דבר ה'

104. דורש ציון שאלה מס' 60009

105. דברי שלום עמ' פ"ו עיי"ש

106. מכתב ברכה והמלצה של הרב מוסבי לספר' שמחני בישועתך', הובא בקונ' הנפלא סגולה מכל העמים עמ' 37

107. הובא בספר זהב לבושה עמ' תל"ח

108. הרב אבנר אסולין שליט"א

ובספר המאיר לארץ: "זכורני, איך באחת השבתות, בעת שיעורו בבהכנ"ס "אוהל רחל", זעק ואמר, פאה זה פריצות, ואסור לצאת בה ברה"ר"¹⁰⁹

ובספר דברי חכמים: מפורסם בשם מורינו הגרב"צ לאסור משום פריצותא ואפילו פאה עם כובע, כמו ששמעתי בשם מגידי אמת. וידוע שכן השיב לכמה בחורים שלדעתו יש בזה פריצות ואפילו פאה עם כובע, ועל כן מה שכתב בח"א (סימן י"א) הוא רק כדי ליישב דברי הרמ"א. עכ"ד.¹¹⁰

ובספר תורת המנהגים צמח¹¹¹ הביא למעלה משלושים עדויות מפיהם ומפי כתבם של תלמידיו של הגרב"צ שהוא אסר פאה נכרית לגמרי, ולא עלתה על דעתו להתיר מעולם, ופעם אחת אמר להגר"ד טהרני שכל מה שכתב בספרו הוא להציל מדין גהינום ולא למעשה ח"ו, כיון שממ"נ הדבר אסור משום פריצות.

וכן העיד הגר"ד בן יצחק שליט"א¹¹² מעיד שהיה נוכח בשיעור של הגאון זצוק"ל בבית הכנסת "אוהל רחל" ובתוך השיעור אמר הרב "שיש כמה דרגות בצניעות א. מטפחת עם רדיד וכך ראוי ללכת, ב. מטפחת בלי רדיד. אבל פאה זו פריצות! פאה זו פריצות! סיים הרב נחרצות.

הגאון רבי אלעזר אבוהצירא זצוק"ל – הבבא אלעזר

"לפני כמה שנים, עת ישב רבי אלעזר בסעודת מצוה בצוותא עם מקורביו, הרים לפתע את קולו בזעקה ואמר: **אוי מה יהיה עם הפאות הנכריות? כמה גזירות הם גורמות!**"¹¹³

הגאון רבי ישראל אבוהצירא זצוק"ל – הבבא סאלי

"מעשה היה שאחת מנכדותיו החלה ללבוש פאה נכרית, רבינו אסף את כל בנות המשפחה והטיף להן מוסר באומרו: **"האם אתן חושבות לרמות את הקב"ה בלבושכן פאה נכרית, וכאלו בזה אתן יוצאות ידי חובת כיסוי הראש, אם כן דעו לכן: כל אשה הלובשת פאה נכרית ואפילו רק חצי פאה – מכינה לעצמה חומר הסקה שבו ישרפו אותה בגהינום"**.¹¹⁴

"סיפר מרן הגר"ע יוסף זצוק"ל לרבי אלעזר אבוהצירא (הבבא אלעזר) זצוק"ל: בשנת תשל"ז ביקרתי בנתיבות, בביתו של הבבא סאלי הקדוש ותוך כדי סעודה גדולה אשר נערכה שם, שוחחנו רבות בדברי תורה...

109. או"ח סי' ב' עמ' ס"ז

110. בספר דברי חכמים (עמודים 73-83)

111. פרק כ'

112. מח"ס שו"ת "מעט דבש"

113. בעקבתא דמשיחא, אלול תשע"א, גליון 304

114. 'סבא קדישא' עמוד ק', 'קורות חייו', וכן העיד בנו הבבא ברוך שליט"א ששמע את הדברים מאביו כמה פעמים, וכן בתו הרבנית יהודיף תליט"א העידה ששמעה את הדברים.

ולפתע עצר הבבא סאלי ובקשה בפיו: "אנא תעורר על מצב הצניעות... ובפרט בעניין לבוש הנשים, אשר רוצים כעת להכניס את האופנה הפרוצה, של הגויים המשוקצים, וכן המכשלה הנוראה של הפאה, אשר מחטיאה רבבות בני אדם ומסלקת את השכינה מישראל, ובעבור זה מגיעים צרות וייסורים נוראים לעולם, והעונש על כך למעלה הוא נורא מאד, אוי מפחיד מאד עונשה של אשה שהלכה בחוסר צניעות או של אדם שחס ושלום לא שמר על קדושתו".¹¹⁵

הגאון רבי מאיר אבוחצירא זצוק"ל – הבבא מאיר

"הרה"צ המלוב"ן רבי מאיר אבוחצירא [בנו של הבבא סאלי] היה משתבח בפני תלמידיו: ברוך השם אשתי לא לובשת פאה נכרית" וכמה פעמים הביע בפני תלמידיו את צערו על הפריצות הקיימת בלבישת פאה נכרית.¹¹⁶

הגאון רבי מרדכי אליהו זצוק"ל

פאות נוכריות היו בדורות הקודמים, איזה פאות נוכריות? איזה יופי להם? איזה הדר להם? היום מצד אחד אני אומר, יש פאות נוכריות יפות היו חושבים כאילו האשה שמה קש על ראשה. לא היו להם לא יופי ולא הדר.¹¹⁷

הגאון רבי שמעון חיראדי זצוק"ל

"..היה מאוד בז לפאה הנכרית שעושים כל מיני עצות ותחבולות להתפטר מן הדין ובפרט שדבר זה אסרוהו הפוסקים ויש בו מכשול גדול שאין לו מתכחש"¹¹⁸

" כשפונים אליו הורים המבקשים עבור ילדיהם ברכה לזיווג, הרב מברר קודם, מה תלבש הבת או הכלה לראשה אחר נשואיה, פאה או מטפחת, ועפ"ז מכיוון דרכיו. אם ענו ואמרו מטפחת (כובע) ואמר כל העם אמון. ואם ענו ואמרו פאה, הרב מנתק השיחה מיד. ומטעים בטעם, נפשי קצה בפאה הקלוקלת ואין להתפשר בה כלל"¹¹⁹

הגאון רבי ניסים יגן זצוק"ל

"נפגשתי פעם עם מו"ן הגאון האדיר הגרב"צ שאול זצ"ל ושאלתיו כל כך הרבה סובלים צרות כל כך הרבה עוברים וכמה מחלות קשות לא עלינו יש ובפרט שרבתה והתפרצה הנוראה והאיומה ובפרט בנשים צעירות מה אפשר לעשות? מה לתקן?

115. "עקבתא דמשיחא" גליון 324

116. דבר ה' פרק ה'

117. שו"ת הרב.

118. בספר שים שלום סימן נב

119. הובא בספר המאיר לארץ עמ' עא

השיבני מרן זצ"ל כשדמעות זולגות מעיניו דע לך שכל מה שהתפשטה המחלה הנוראה ובפרט בציבור החרדי, שלא עלינו כמעט ואין יום שלא שומעים, ה' יצילנו, זה בגלל שיש כאלה שהולכים לא צנוע בלבוש עם חצאיות קצרות ותדע לך שלובשים שמלות קצרות מגיעות צרות. **ויש כאלה אשר הולכות עם פאה נכרית ובפרט כאלה של שממש עשוי במומחיות גדולה למה שלא תשים מטפחת כשרה וצנועה כמו שבאמת ראוי לבת ישראל?**¹²⁰

מרן הגר"ע יוסף זצוק"ל

"ראוי מאוד לחזק ענין זה ולהודיע בשער בת רבים חומר העניין, שגם הפוסקים שהקילו בפאה נכרית, היו אלה בדורות הקודמים, אבל בפאות של זמנינו העשויות משיער בטוב טעם, לא היו מתירים... ולא לזה נתכוונה התורה שהצריכה לכסות את ראש האשה, ועל זה לא היתה צריכה התורה לומר ופרע את ראש האשה"¹²¹

כמו העניין הזה של הפאה הנכרית, שכל אחת קונה לה פאה יותר יפה מחברתה, כדי שתתגאה ותתרומם בפאה שלה וזה לא נקרא תורה...¹²²

ויש בחורי ישיבות, תצלינה אוזן משמוע, מתנים תנאי עם האשה רוצה דוקא פאה נכרית, עינים להם ולא יראו, טחו עיניהם מראות, פוסקים לא רואים...לומדים בבא קמא לומדים בבא מציעא ובבא בתרא.. ואת הדברים האלה לא יודעים, לא רוצים לדעת... אפילו בחורה טובה רוצה ללבוש מטפחת או כובע, אומר לה לא, תלבשי פאה נכרית. אוי לו לבחור כזה, אין לו יראת שמים, הוא רשע, חוטא ומחטיא.. איך אפשר לעשות דבר כזה... אמרתי להם אסור לקחת אותו... זה רשע, לא ירא שמים, לא שווה כלום התורה שלו, זה כמו דואג האדומי שכל מעשיו היו מושחתים...¹²³

זקן המקובלים הגר"י כרודי זצוק"ל

"חובה קדושה לרבנן די בכל אתר ואתר להיות גיבורים בפרץ, לקום ולגדור את הפרצה הנוראה הזאת מישראל, לאסור את הפאה העשויה להתנאות וכו' לומר די לצרה הזאת ולהסיר מכשול זה מרשות הרבים"¹²⁴

120. נאמר בכנס לחיזוק הצניעות בבני ברק בכסלו תשנ"ט מובא בעקבתא דמשיחא גיליון 324

121. בהסכמה לספר 'דבר ה'

122. מתוך הקלטה

123. מתוך השיעור השבועי, הסרטון המלא במערכת.

124. במכתב כפי שפורסם עמ' ל"ה בספר 'דבר ה'

הרב כדורי זצ"ל אמר שבמשך שנים חיפש את המלאך שמרפא את המחלה ולא מצא, וששאל בשמים על סיבת הדבר השיבו לו: "כל עוד ולא יתוקן ענין הפאה ששמים הנשים לא תמצא תרופה למחלה זו"¹²⁵

"מִרְן הַגֵּר"י כְּדוּרֵי זֵיע"א אַחֲרֵי הַתְּבוֹנְנוֹת מַעֲמִיקָה בְּמַחֲלוֹת הַקְּשׁוֹת הַפּוֹקְדוֹת אֶת מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל לְאַחֲרוֹנָה, הָיוּ לֹא תִהְיֶה. נִעֲנָה וְאָמַר כִּי הַפְּאוֹת הַנּוֹכְרִיּוֹת מוֹרִידוֹת גְּזִירוֹת רַעוֹת לְעוֹלָם, וּפּוֹגְעוֹת רַח"ל וְאִינָה מְבַדֵּלֵת בֵּין טוֹב לְרַע, בְּאוֹמְרוֹ שִׁיעַר כִּנְגַד שִׁיעַר, וְשִׁיעַר אֶסְרָה תוֹרָה."¹²⁶

הגאון רבי משה לוי זצוק"ל

"ברור לי שכל אשה היודעת את האיסור וחובשת פאה נכרית - לא יצא ממנה בן תלמיד חכם", עוד הוסיף "אם לא הייתי מוצא אשה רק עם פאה, לא הייתי מתחתן!"¹²⁷

הגאון רבי יעקב מוצפי זצוק"ל

"זוהי מחדש אודות הפירצה הנוראה שנפרצה בעונותינו הרבים בכרם בית ישראל, שבנות ישראל מבלי ידיעת חומר האיסור, נכשלות והולכות ויוצאות ברבים בפאה נכרית... ובפרט הפאה נכרית דזמנינו, העשויות במומחיות ובשכלול רב, אשר לא שערום אבותינו, ועל זה בודאי לא עלתה על הדעת לאף מקיל להתיר זאת!!!... ודינה כשער עצמה!"¹²⁸

הרב דוד י' הי"ו שאל את מרן הגה"ק רבי יעקב מוצפי זי"ע מהי דעתו לגבי הפאה?, השיב לו הגאון הקדוש "לדעתי מי שעושה קידוש ליד אשה החובשת פאה, כל ברכותיו לוקחת הסטרא אחרא!!! זוהי דעתי!"¹²⁹

הגאון רבי משה מלכה זצוק"ל

"כי הנשים בחרות להן פאה חשובה ומהודרת, וזה גרוע לפעמים משיער טבעי"¹³⁰

הגאון רבי שלום משאש זצוק"ל

העיד הרב ש.א. מרמות א' ירושלים (מבאי ביתו של הרב): קרוב לשבועיים לפני הסתלקותו הגר"ש משאש זצ"ל חזר בו מהיתרו של לבישת פאה נכרית.¹³¹

125. גליון עקבתא דמשיחא תמוז תשע"ז

126. בספר 'המאיר לארץ' סי' ב' עמ' ס"ז

127. משה האישי עמ' 379

128. גילוי דעת ט"ו מר חשון תשל"ו הובא ב"הכתר והכבוד" עמ' תשנז

129. הובא ב"הכתר והכבוד" עמ' תשנט

130. אור תורה תשמ"ח עמ' שי"ג

131. הובא ב'זהב לבושה' פרק י"ד עמ' תפ"ז. ויעויין שם שהשיב באורך על דברי הגר"ש משאש שכתב

הגאון רבי עזרא עטיה זצוק"ל

הגר"י מוצפי: "בענין פאה נכרית רבינו נקט כדעת האוסרים לבישת פאה נכרית ובקפידא חמורה... וכל שכן בפאות של ימינו שדומה ממש לשער רגיל של אשה, ומכשילה להאנשים שמסתכלים וחושבים שזהו השער שלה ובאים להרהורים" ¹³²...

הגאון רבי יהודה צדקה זצוק"ל

"וזה מחדש באו מערי אירופא באופנה חדשה לצאת בפאה נכרית. והעושה כן אין רוח חכמים נוחה הימנו" ¹³³

"עדיף שכל הנשים החובשות פאה נכרית ילכו בגילוי הראש ולא ילכו עם פאה נכרית" ¹³⁴

"אשה שהולכת עם פאה נכרית זה שחצנות, והיא פוגמת בוולדות" ¹³⁵

הגאון רבי יחיא שניאור זצוק"ל

".. פעם באו לפני הגאון הקדוש המקובל רבי יחיא שניאור זוג מסוים, שהאשה הלכה תמיד עם מטפחת ובעלה רצה שתלך בפאה. הרב פנה לבעל ואמר בלשונו: "יש לך אשה צדקת, אתה רוצה לעשות אותה רשעית!?! מה אתה מבקש להחריב את ביתך!?!!" ¹³⁶

הגאון רבי אליהו שדיקי זצוק"ל

"..היה מאוד בז לפאה הנכרית שעושים כל מיני עצות ותחבולות להתפטר מן הדין ובפרט שדבר זה אסרוהו הפוסקים ויש בו מכשול גדול שאין לו מתכחש" ¹³⁷

"פעם אחת אמר לאשתו "תדעי לך שכל הצרות וכל המלחמות והפיגועים שיש בעם ישראל, באים בגלל עוון הפאה נכרית" ¹³⁸

הגאון רבי מרדכי שרעבי זצוק"ל

"מי שהולכת עם פאה היא עצמה כנכרית" ¹³⁹

בספריו, ותמה שנעלמו ממנו דברי רבותינו הראשונים והאחרונים בסוגיות שדן בהם. וכתב שנראה שהגאון הגר"ש משאש זצ"ל לא ירד בני עמינו מפאת קדושתו ופרישותו וצדקותו, ובוודאי שאם היה רואה את המכשול הגדול של פאות ימינו לא היה עולה בדעתו להתיר בהתחלה בספריו.

132. בספר כנסת עזרא עמ' קו הובא בספר זהב לבושה

133. ירחון אור תורה תשרי התשנ"ב עמ' כ"א, הו"ד בס"ס בנות ישראל לוגסי, דבר ה' עמ' צז

134. עקבתא דמשיחא גליון 150 בשם תלמידו הרב א.ז.

135. "זהב לבושה" עמ' תקע"ב

136. הובא בספר נשים מדברות על עצמן לרבי אלון פרחי

137. מעלות אליהו פרק ד' עמ' ט"ו

138. זהב לבושה עמ' שי

139. מפי תלמידו, הובא בספר המאיר לארץ סי' ב' עמ' ס"ז

"והיה אומר רבינו שאין גדול אחד שמתיר דבר חמור ונורא זה, וכך בכל הזדמנות, תמיד הזהיר בענין ה"פאה" ועד כמה גדול עוון לבישתה"¹⁴⁰

דעת גדולי רבני הספרדים שליט"א

הגאון רבי יחיאל אבוהצירא שליט"א

"...ההמלצה, כמו מנהג אמותינו הקדושות, ללכת בכיסוי מטפחת בלבד, אבל שיהיה בכיסוי מלא. ואלה שמקילות ללבוש פאה, יש להשתמש בפאה קצרה וצנועה, ואם לאו - יש בזה ח"ו חוסר צניעות"¹⁴¹

הגאון רבי מאיר אליהו שליט"א

"איפה צניעות? איפה צניעות יש בזה? זה ודאי אסור, וגם יש פוסקים שסוברים שאסור מדאורייתא... תצא בלי כתובה... זה חמור מאוד הדבר הזה. אומר הזוהר (נשא קכא)... מי שנותן לאשתו ללכת בגילוי ראש ברשות הרבים, כותב שם הזוהר בניו לא חשובים בדור, רוח רעה בבית שלו, פרנסה נאכלת... כל שכן פאה נכרית... מי התיר את הדבר הזה? (היינו הפאות של זמנינו)"¹⁴²

הגאון רבי אהרן בוטבול שליט"א

"יש בלבול עצום... אחד מהשקרים הגדולים והתרמיות הגדולות ביהדות הדתית זה הנושא של הפאה, כי באמת ובתמים אין שום פוסק שמתיר את זה ועם כל זאת היום יגידו לך שזה הדבר הטוב ביותר, בעצם לקחת דבר אסור ולעשות ממנו מצוה - זה רק בדור של עקבתא דמשיחא אין לזה שום הבנה, ויש נסיון עצום כפול ומכופל... צריך לזכור שהעולם לא מתחיל ונגמר בעולם הזה, יש לנו קריירה גדולה מאוד מאוד והיא העיקרית בעולם הבא.

אם אתה אמיתי עם עצמך - אם יאמר לך הראש ישיבה שמותר לבשל בשבת, אתה תסמוך על זה? ודאי שלא! כי בדברים של דאורייתא אתה בודק בספרים, יש היום מכון שנקרא דעת ותורה שמציע לבחור ישיבה במשך 6 שעות לבוא ולהתמודד עם הסוגיא הזאת מבחינה רעיונית ומחשבתית - אדרבה תבוא ותקשה קושיות, נותנים לך את כל החומר ותראה את האמת מולך, בסוף כולם יוצאים פעורי פה ואומרים נכון אין היתר, אין על מה לסמוך, זה איסור גמור."¹⁴³

140. הארי במסתרים עמ' 269

141. בהסכמתו לספר חן וכבוד

142. בדרשה במוסאיוף

143. גליון 'פני הדור' 48 חשון תשע"ט

הגאון רבי ליאור גלזר שליט"א

"לבישת פאה מודרנית (שודאי נאסרה לכו"ע) המראה את הרצון להיראות אפי' טוב יותר מזמן הרווקות ובפרט לאותם אלו שלא ניתן לזהותם אחר החתונה פתאום שערה הפך לחלק ומוקדם שמראה את השקר...¹⁴⁴

הגאון רבי יעקב הלל שליט"א

"שמח לבנו על שעל ידי כך נשים רבות קבלו על עצמן לחזור למנהג ישראל מקדמת לכסות ראשן במטפחת ולא בפאה נכרית כדי לצאת ידי דעת כל הפוסקים ויש בזה גדר וסייג להינצל ממכשול ע"ז וחיזוק גדרי הצניעות באשר הפאות החדשות ברובן הגדול אינן לפי גדרי הצניעות..."¹⁴⁵

הגאון רבי נתן בן סניור שליט"א

"מה אתה מרמה את עצמך? את מי אתה מרמה? מה הסיבה שהקב"ה ציווה שצריכים לכסות את הראש, ליותר צניעות, פחות התבלטות, כלפי שמיא אדם יכול לרמות את עצמו? הנקודה שאנו צריכים להבין זה מה רצון הקב"ה, אדם לא יכול להתעלם מזה. יש בזה צד שזה לא איסור?? מו"ר ראש הישיבה רבי שלמה זלמן אויערבך אמר לי בפירוש שהוא לא רואה צד היתר לזה"¹⁴⁶

הגאון רבי שלמה בן שמעון שליט"א

"שלדעת רוב ככל הפוסקים אין מקום להתיר פיאות אלו הנמכרות היום וגם אותם רבנים שהתירו בעבר בודאי שאם היו רואים את הפאות שנמצאות היום בודאי שגם הם היו אוסרים... כמו שברור בהלכה ושזה משריש צניעות בבית וגורם לברכה מרובה הן ברפואת הבית והן בפרנסת הבית כמו שידועים לי הרבה מעשים"¹⁴⁷

הגאון רבי יצחק ברכה שליט"א

"ממורינו הגרב"ב אבא שאול זצ"ל שמענו ברור שאמר דזה פריצות, וכן דעת שאר הגדולים, שה' יאריך ימיהם". וכפל דבריו שם בעמ' ע"ח: "...דעל (פאות) זמננו שמענו מפיו בהדיא דסובר דהוי פריצות"¹⁴⁸

144. עלון פתח הדביר פרשת מטות תשע"ט

145. קריאת קודש ער"ח סיון תשס"ד, הובא ב'קונטרס הערות בעניין פאה נכרית' בהתחלה

146. בכנס בנושא צניעות, ההקלטה הובאה ב'יופי יהודי'

147. בהסכמה לספר 'דבר ה'

148. בספר ברכת יצחק (אבה"ע ע' י"ט במקור הברכה) הובא בקונטרס הכתר היהודי

הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א

"ראוי מאוד לחזק ענין זה ולהודיע בשער בת רבים חומר העניין, שגם הפוסקים שהקילו בפאה נכרית, היו אלה בדורות הקודמים, אבל בפאות של זמנינו העשויות משיער בטוב טעם, לא היו מתירים... ולא לזה נתכוונה התורה שהצריכה לכסות את ראש האשה, ועל זה לא היתה צריכה התורה לומר ופרע את ראש האשה"¹⁴⁹

"ויש לאסור בזה בכל תוקף. ובפרט בדורות שלנו שעושים את הפאות במומחיות רבה..."¹⁵⁰

הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א

"הפיאה אינה שנויה במחלוקת, כי רוב מכריע של הפוסקים אשכנזים וספרדים אסרוה, וגדולה מזו בדורנו שנשים חובשות פיאות העולות אלפי (!!!) דולרים ושייכות לגרועות שבאומות והם פרוצות לחלוטין, כל מיעוט הפוסקים שהתירו עקרונית פיאה אסרום לחלוטין. כל בר דעת יודע ומבין ואפילו עם הארץ שאין לו שיח ושיג בתורה יודע שהפיאה היא אביזר מובהק של יצר הרע, וגדולי הרבנים ששוחחתי אתם אמרו לי שבודאי שעל פיאות כאלה לא עלה על דעת איש להתיר."¹⁵¹

הגאון רבי מאיר מזוז שליט"א

"הדבר השני שהעולם טועים בו הוא ענין פאה נכרית. שחושבים כי לא יהיה חסיד כהלכה, אלא אם אשתו תלבש פאה נכרית. ויש לדעת, כי כל הפוסקים מודים שמטפחת עדיפא מפאה נכרית... ולכל הדעות כל המתירים לא התירו בפאות נכריות שבזמננו.. ויש בהן גירוי יצר הרע שבעתיים מהשיער הטבעי של ההולכות בגילוי ראש..."

אבל ללבוש רק פאה (שהיא עצמה שיער טבעי של "נכרית") ולהראות כגלוית ראש וכשחקנית ח"ו, הייטב בעיני ה'?"¹⁵²

האם יש צד היתר לאשה נשואה ללכת עם פאה נכרית ומדוע? תשובה: רבו האוסרים על המתירים ובזמננו... כל המתיר בזה גורם מכשולות רבים ועתיד ליתן את הדין.¹⁵³

149. בהסכמה לספר 'דבר ה'

150. ילקו"י יו"ד סי' כ"א

151. דורש ציון שאלה מס' 76888

152. 'עבד לעבדי ה' בהקדמה עמ' י"א

153. אור תורה תשע"א עמ' קל"ג

הגאון רבי חיים רבי שליט"א

"...ולכל הדעות כל המתירים לא התירו בפאות נכריות שבזמננו העשויות משיער טבעי וארוכות ומסולסלות, ויש בהן גירוי יצה"ר שבעתיים מהשיער הטבעי של ההולכות בגלוי ראש. עד שיש בחורות המתחנכות בבית יעקב המחכות בקוצר רוח להתחתן כדי "לזכות" ללבוש פאה נכרית"¹⁵⁴

"וענין הפאה שגורם גירוי של יצר הרע ובודאי שיש ענין גדול להיזהר בו.. ויש שכתבו שהרב מבריסק והחזון איש והסטייפלר זיע"א והגרש"ז אויערבאך זצוק"ל לא מצא חן בעיניהם ענין פאה נכרית כלל ועיקר..."¹⁵⁵

הגאון רבי יוסף שבתאי שני שליט"א

"וכבר עוררו כל גדולי דורינו שזו הסיבה העיקרית שהתורה בימינו לא מגינה ולא מצילה על לומדיה ומשפחתם מכל מיני אסונות רח"ל בגלל "ראש הפעור" של נשותיהם, החבוש בפאה הנכרית לדרך התורה. כי הפאה שבימינו מושכת את עין הרואים ואפי' הגויות חובשות אותה להתייפות לעין כל. ואין ספק שגם אותם גדולים שהתירו את הפאה בזמנם או שהתעלמו ממנה היו צווחים ברמה לאסור תועבה זו."¹⁵⁶

דעת חכמי תימן

הגאון רבי שמעון בעדני שליט"א

"אותה אשה שלא נזהרה בזה, כשתבוא לכסא המשפט בבי"ד של מעלה...היא תראה שמי הם המקטרגים?.. הם דוקא הרבנים שהתירו את הפאה!! אותם רבנים יאמרו לה את סמכת עלינו בשביל להכשיל את כל העובר ברחוב באיסורים חמורים הגורמים לסילוק השכינה מישראל... ואוי לה לאותה בושה ואוי לה לאותה כלימה..."

ואפילו שהיא שנויה במחלוקת הפוסקים ורובם אוסרים, אולם פשוט וברור שאין רב בעולם שהתיר את הפאות הפרוצות של היום"¹⁵⁷

הגאון רבי חיים כסאד זצוק"ל

" יש מקילין בזה...ויש מחמירים בזה... ובפרט אם הוא משוכלל. ולפיכך לגבי התימנים ההולכים אחריהם שלא נהגו בכך ראוי להחמיר בכל גוונא"¹⁵⁸

154. הנהגות - עבד לעבדי ה' עמ' לו (מהדורת תשע"ט)

155. בקונטרס עבד לעבדי ה' עמוד פב

156. במכתב לרב אריה זיידנר

157. שיחה. הובא ב'קונטרס מה זאת עשה אלוקים לנו' עמוד לא

158. קריאת קודש תשס"ה.

הגאון רבי איתמר מחפור שליט"א

"וכל שכן כמעט כל הפאות כיום שהן מהממות, מדהימות, משגעות, מתנפנפות, במראה טיבעי קלאסי, תהיי מליון דולר, שוויגער עם הפאות שלנו יחשבו שאת הכלה, וכו' וכפי שבא בפירסומי הפאניות הגובלים בניבול פה, אינם נוגעים כלל ואינם שנויים במחלוקת הישנה... כיון שהם מרוקנים מכל תוכן את ציווי התורה וזו רפורמה ויציקת תוכן ומשמעות חדשה למצוות התורה להסתיר את האשה שלא יסתכלו בה בני אדם. וכבר כתב רבינו יונה יורדין לגיהנם, והיא ענושה בעונש כל אחד ואחד מהם, מפני שהחטיאה אותם ולא נהגה צניעות בעצמה ונכשלו בה"¹⁵⁹

הגאון רבי שלמה יוסף מחפור שליט"א

"...ועתה בעוונותינו הרחיקו לכת להתיר לנשואות לחבוש פאות נכריות אשר אין הבדל בינן לבין שערות ראשן.. ורבו המכשולות בזה!!!"¹⁶⁰

הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א

"ברור שפאה נכרית, זו לא צניעות. וכל שכן שיער מלאכותי העשוי ומעובד בתכלית היופי וההידור כאשר נתפשט ונשתכלל כיום לחרדתינו ולהוותינו, שזוהי עזות-פנים וחוצפא גדולה לאשה ההולכת כן, ושמה מעיד עליה "שנתנכרו מעשיה לאביה שבשמים, וכמו ששמענו כי כן הולכות המקולקלות שבבנות האומות, שאינן רק בגדר נשים יצאניות אלא אף שחצניות וריקניות כו' כו'"

והראיה הגמורה ממה שנשים משתוקקות לזה מאוד מאוד כי יודעות שהן מתייפות ע"י הפאה עשר ידות על מה שהן.¹⁶¹

דעת רבני חב"ד

אדמו"ר ה'צמח צדק' – הגאון רבי מנחם מנדל שניאורסון זצוק"ל

"...אם הולכת פרועת ראש, פריצותא מיהא הוי [זה מהווה פריצות] שהרי מטעם זה אתה אומר דיוצאת בלא כתובה, אף דמצד איסור עצמו לא איבדה כתובתא וזה ברור לדינא"¹⁶²

159. קונטרס הררים התלויים בשערה בהקדמה

160. קריאת קודש תשס"ה.

161. צניעות בת ישראל עמ' נ"ו

162. צמח צדק משניות ברכות פרק ג'

הרבי מליובאוויטש – הגאון רבי מנחם מנדל שניאורסון זצוק"ל

במכתב: ¹⁶³"להציע לגברת צ' שלא לשנות כי אם להמשיך לחבוש מטפחת כיון שהם זקוקים בביתם להשפעות בבני חיי ומזוני, וידוע מהזהוהר הקדוש עד כמה תלויות ההשפעות בתוספת הידור בעניין שערות האשה..."¹⁶⁴

מובא בספר דבר ה': "רבי משה וובר זצ"ל היה כואב מאוד שמפרסמים כמה חסידים שצריך ללכת בפאה... וכשניסו כמה חסידים לברר אצל רבי משה האם באמת יתכן... והיה משיב... בסערה: **שקרים! שקרים!**"

עובדא היתה עם אמו של אחד החסידים רבי חנניא יוסף אייזנבך אשר שאלה את הרבי האם לפי מה שמפרסמים עליה ללכת בפאה? והשיב הרבי "חס ושלום! לא נתכוונתי לאלו ההולכות במטפחות, רק לאלו שיש חשש שבכלל לא ילכו בכיסוי ראש..."¹⁶⁵

הגב' ש. נחשון: בשנת תשכ"ג היינו אני ובעלי שי' ביחידות אצל הרבי כשעלי כיסוי של מטפחת... יש לציין שהפאות של אותו זמן היו עדיין כמו מפולין.. שאלתי את הרבי אם זה בסדר איך שאני לבושה, הרבי ענה לנו: **"הלוואי כל הנשים היו מכסות כך את ראשן..."**¹⁶⁶

ממכתב מלפני כ-60 שנה: "במה שכותב אודות מצב הפרנסה וכן עוד... אינני רשאי לכסות דעתי בזה, כיון שנודע לאחרים, ובעניינים הכי חשובים, ודעתי הוא, **שמהסיבות עקריות להעדר ההצלחה עד עתה הוא... דשייטלען** [פאה נכרית] **של נשי אנ"ש תחיה...**"¹⁶⁷

בקונטרס התוודעות שמחת תורה תש"ל: ויש לקוות שסוף כל סוף יקויים מה שכתב "והשיב לב... על בנים... וגם אצל בנות ואמהרות בנוגע לפאה נכרית [שייטל]... שלדאבוננו נעשה בזה פירצה גדולה שאין כמותה אפילו אצל נשים זקנות..."¹⁶⁸

¹⁶³. מכיון שרבים מהרוצים להתיר נתלים בדעתו של האדמו"ר האחרון מחב"ד זצ"ל, להלן ציטוט מדברי האדמו"ר עצמו בספר תורת מנחם חלק יב, תשי"ד - ח"ג עמ' 189 "החילוק בין פאה נכרית למטפחת הוא בכך שבנוגע לפאה נכרית אין ברירה על אתר, ובנוגע למטפחת יש ברירה להסירה. למשל, כשיושבים במסיבת אנשים, הרי כשהאשה חבושה פאה נכרית, אפילו אם ייכנס "פרעזידננט אייזנהאווער" [נשיא ארה"ב בזמנו] לא תסיר את הפאה, משא"כ בנוגע למטפחת קל להסירה"

ובהמשך דבריו (עמ' 190): "יכולה היא לטעון, שהיא תלך לבושה במטפחת "כראוי", בודאי שטוב הדבר "אם" יהיה כך, אבל "מהמציאות" יודעים "שאיך הדבר כן". עכ"ל. עיי"ש.

ומבואר בדבריו בפירוש שכל העדיפות של פאה היא רק באשה כזו שיש לגביה חשש שבמקום בושה וכדו' תסיר ביודעין את כיסוי ראשה ותשאר פרועת ראש, בוודאי שטעם זה לא שייך ברוב ככל הנשים בדור שלנו שכביכול נתלות בדעתו של האדמו"ר זצ"ל, ובודאי שלא התכוון לפאות ימינו הגורמות להרהור.

¹⁶⁴. משבחי רבי", פרק ד' עמוד 61, הסיפור מאושר ע"י רבי טוביה בלוי שליט"א מחשובי חסידים חב"ד, ראו קונטרס 'הצנע לכת'

¹⁶⁵. מובא בספר דבר ה' עמוד רס"ב ועקבתא דמשיחא 174

¹⁶⁶. קונטרס 'הצנע לכת' בשם הגב' שרה נחשון מקרית ארבע - חברון

¹⁶⁷. מיום ד מר חשון תשי"ח. פורסם במגזין עטרת חיה של נשי חב"ד.

¹⁶⁸. אות כ"ב

הגאון רבי מרדכי שמואל אשכנזי זצוק"ל

"... מובן שכך הוא כאשר על ידי הפאה ניכר שהיא כיסוי זר ולא השער הטבעי. לכן הפאות הארוכות והפזורות ועל אחת כמה וכמה שהן עשויות משער טבעי שמטרתן להידמות לשיער האשה - אין בהן את ההיתר של כיסוי ראש על ידי הפאה. היות והדבר קשור לאיסורים חמורים של גילוי ראש של אשה נשואה ואיסורים הקשורים בהכשלת הרהורי עבירה דאורייתא ודרבנן גם בבנות לא נשואות..."¹⁶⁹

הגאון רבי מענדל ווכטר שליט"א

"להחליף ממטפחת לפאה הרי זה ירידה מקדושה חמורה לקדושה קלה..."¹⁷⁰

הגאון רבי יששכר דוד קלויזנר שליט"א

"ולא רק שהרבי לא אסר מעולם את המטפחת, מפני ירידת הדורות הרבי העדיף בעבורם את הפאה ותו לא. ופשוט שלא יתכן לומר שהרבי העדיף פאה חס ושלום, שהרי מעולם לא היתה מחלוקת לגבי כיסוי ראש במטפחת..."¹⁷¹

♦ פרק ד ♦

מכתבים וכתובים מגדולי ישראל

מכתב הרבנים הגאונים

רבי אליעזר דינר שליט"א ורבי עזריאל אויערבאך שליט"א

תשרי תשע"ד

בס"ד

לכבוד האברכים העוסקים בחיזוק הצניעות.

באשר לבקשתכם שאכתוב את אשר על ליבי בענין הפאות המצויות כיום, הנה המבוגרים שבינינו בודאי זוכרים כיצד היתה נראית צורת הפאות שהלכו בעבר, לפני שלושים וארבעים שנה, שהיו השערות יציבות ועומדות במקומם כמקשה אחת, ולא כצורת הפאות שהולכים בהם היום שהשערות מתפשטות להלן מן הראש ונעות ונדות, אשר פאות כאלו מנוגדות לצניעות [גם כשאינן ארוכות] ואינן מבטאות כלל רצון לכסות את הראש, וברור שפאות אלו לא שערום אבותינו ורבתינו, ולא בכזאת נהגו אצל גדולי ישראל שהלכו נשותיהם בפאה. ומאד יש להצטער על מצב זה שנתהווה אצלנו, והלואי שנזכה שיתוקן הדבר.

Handwritten signatures and notes in Hebrew, including the name 'אליעזר דינר' and other illegible text.

כבר התריעו על כך טרונן ורבנן ובכללם טרן הגרי"ש אלישיב וצ"ל על הפאות הג"ל, ועל הארוכות, וגם אאטו"ר טרן וזה"ה כאב את כאבו על סוגי הפאות הג"ל, והיה מתניך קדוש.

עזריאל אויערבאך

במיד אלול תשל"ה

מעטם רבותינו הגאונים הצדיקים קריאה אל בנות ישראל

היות כי בעוה"ר נפרץ באחרונה שנשים נשואות לובשות פיאה נכרית הדומה ממש לשיער, מינים ממינים שונים לא שערום אבותינו, עד שנראין כפרועות ראש ח"ו - הרינו רואים חובה לעצמנו להודיע דעת תורתנו הקדושה כי הדבר אסור מדינא. שאף במקומות שנהגו היתר בפיאה נכרית, לא עלתה על הדעת פיאות נכריות כאלו העשויות כדרך הפרוצות ח"ו. עד שאין היכר בין נשואה לפנויה. ועבירה גוררת עבירה ובכגון זה אין שום היתר.

ועוד זאת - בדורנו כאשר מחיצת כרם בית ישראל נפרצה, וגדרי הצניעות נהרסו באופן מבהיל, וכל יום קלקלתו מרובה מחבירו על ידי חורשי מזימות ההשחתה, מן השפלים ביותר - חובתנו כפולה לעשות משמרת למשמרת כנגד המשחיתים, לעמוד בפרץ ולהעמיד הדת על תילה. ולכן חייב כל הירא את דבר ה' וחם על כבוד קונו וכבוד תורתו הקדושה המחולל, ואשר לבו כואב וחרד על קיומם של יסודות הקדושה של עם ישראל, להקפיד כנ"ל, ומכל שכן שלא לצאת בשום פיאה נכרית אלא בכיסוי כראוי על הפיאה הנכרית. (ואין ללמוד מזה שום הוראת היתר לבנות ישראל הכשרות ולמשפחות הקדושות אשר מאז ומעולם לא נהגו היתר בכל אלו כלל, ואל תמוש תורת אמן, כתיב).

וכמו כן לדקדק בכל פרטי המלבושים שיהיו בצניעות ובהתאפקות, באופן ובצורה שאינם מעוררים תשומת לב. וכדרכן של אמותינו הטהורות מאז ומעולם. וחלילה להגדר בזה אחר הנהגתם של הגרועים שבאומות.

ולעומת זאת הבטיחונו רבותינו ז"ל, כי האשה הכשרה אשר הצניעות היא עדייה ותפארתה, זוכה לבנים מהוגנים אהובים למטה ונחמדים למעלה, כשתילי זיתים סביב לשולחנה, וכאמרם גבי קמחית שהיו לה שבעה בנים וזכתה שכולם שמשו בכהונה גדולה, בגלל צניעות יתירה שהיתה בה.

השי"ת יראה בעניינו וירחם במהרה על שארית פליטת עמו בית ישראל. ועיינינו תחזינה בהרמת קרן התורה וקרן ישראל ברחמים מרובים כביאת גואל צדק בב"א.

<p>האדמו"ר מלעבוב <i>[Signature]</i> הק"י נחמן כהנא האדמו"ר מספינקא <i>[Signature]</i> נתן נעשפעטמנער אב"ד ור"ם פנים מאירות בני ברק <i>[Signature]</i> שמואל הלוי וואונטר אב"ד זכרון מאיר בני ברק</p>	<p>(במדר א"ב) <i>[Signature]</i> יצחק צבי ברש"י בערנפעלד אב"ד חוץ חיים סופר <i>[Signature]</i> יצחק שלמה אונגער אב"ד חוץ חיים סופר בני ברק <i>[Signature]</i> ישראל אלטר האדמו"ר מגור <i>[Signature]</i> הק"י משה יהושע בה"צ מוהר"ם זצ"ל ה"ה האדמו"ר מויז'ניץ</p>	<p><i>[Signature]</i> בנימין יהושע זילבר בני ברק <i>[Signature]</i> יואל אלטר אב"ד מאירא <i>[Signature]</i> הק"י יוחנן בהגמחר"ם סופר אב"ד ערנוי <i>[Signature]</i> יחיאל יהושע בן לאאמ"ר זצוקלנה"ה מביא"א</p>
--	---	---

חיזוק לבית יעקב על הנחיצות להדר במצות כיסוי הראש

ב"ה

ער"ח סיון תשס"ד

אל בנות ישראל הכשרות, אשר כן שקידשתן שם שמים ברבים בכך שביערתם את אלוהי הנכר אשר בקרבכם.

ושמח לבנו על שעל ידי כך נשים רבות קבלו על עצמן לחזור למנהג ישראל מקדמת דנא, לכסות ראשן במטפחת ולא בפאה נכרית, כדי לצאת ידי דעת כל הפוסקים. ויש בזה גדר וסייג להינצל ממכשול ע"ז וחיזוק גדרי הצניעות, באשר הפאות החדשות ברובן הגדול אינן לפי גדרי הצניעות.

ובודאי שנשים צדקניות מקפידות לכסות שערן היטב באופן שלא יראה השער חוצה כלל גם בביתן. ויש בזה סגולה נפלאה לזכות לבנים צדיקים תלמידי חכמים כמו שאמרו חז"ל על קמחית.

אשר יכון שמעשיכן גורמים רושם גדול בשמים ומשפיעים ברכות וישועות לכלל ולפרט. והננו לברך מקרב לב שתזכו לדורות ישרים מבורכים, לזרע ברוך ה' מתוך בריאות גופא ונהורא מעליא.

באעה"ח למען קדושת ישראל

שמאל אויערבאך

מ"ט יהודה ל. ס. ק. ג. י. א.

נסים קרליץ מיכל יהודה ליפקוביץ שמאל אויערבאך

אנא אכתוב לי מכתב ציורי וצבעוני ואל תשכח להוסיף עליי את כל המידע הנדרש

חבר יחידא סילמן
רב דקהל חסידים

עמוד 2 יום שלישי י"ב סיון תשמ"ד

ע"פ בקשת מרן הגר"ש אלישיב שליט"א

אנו שבים ומפרסמים את דברו אותו פרסמו בעבר רבותינו נבג"מ ולהבדלה שליט"א לעורך גשות ישראל על גורי הצניעות ברכוש הפאות

בסייד עיהייק בני ברק תשמ"ז

קריאה נאמנה ואזהרה גדולה לנשי ישראל הכשרות

מורשת היא לקהלת יעקב חובת שמירת הצניעות וזהירות בה בכל גדריה. וכידוע מכל גדולי וצדיקי הדורות זיע"א וממרן החפץ חיים זיע"א בספרו "גדר עולם" גודל הסכנה והמכשולים בבית ומחוצה לה הכרוכים בזה.

ולכן אנו פונים בקריאתנו קריאה קדושה, בדבר המספחת אשר פשטה בעוה"ר לצערנו ולדאבון לבם של כל שלומי אמוני ישראל, ואף ברבים מבני תורה המדקדקים בקלה כבחמורה מחוסר ידיעתנו, והיא - סוגי הפאות הארוכות למיניהן והפרועות המתפשטים לצדדים וכיו"ב, וגט הם גרועים מגדר נבל ברשות התורה.

בקשתינו ואזהרתנו: הפסיקו לילך בסוגי הפאות הנ"ל בכל זמן ובין בימות החול ובכל מאורע נאף לשמחת חתונה וכיו"ב ואף ההולכות בכובע וכיו"ב על הפאה אין מתיר כלל לילך בסוגי הפאות הנ"ל.

והחניות הם בכלל האיסור למכור פאות אלו *
וראוי לכל אשה למחות למי שממשיכה ללכת בזה, ולהוכיח על דרכן הרעה, וכל אשה תשמור גדרי הצניעות כמקובל בביתה מזור דור בלי שום פריצות גדר. ובזכות קיום מנהגי הצניעות שבכל דור דור יזכו לדור ישרינ' יבורך לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות ולהתברך בטעם של פרנסה ובריאות וכל טוב סלה.

וע"ז באעה"ח

נשים קרליץ		שמואל הלוי ואזר	
ראב"ד ר"מ זכרן מאיר ב"ר		ראב"ד ר"מ זכרן מאיר ב"ר	
יצחק שלמה אונג	נחן נקשטמבר	יצחק צבי ברשי	נקתמלר
אב"ד ר"מ ת"ת ב"ר	אב"ד ק"ה אב"ד ב"ר	אב"ד ר"מ ת"ת ב"ר	אב"ד ר"מ ת"ת ב"ר
משולם זישא לוריא			
חס"ן ק"ה יונת ב"ר			
שמואל זאב הלוי ראב"ה	ישעי שנייבלג	חיים יחיאל רויטמן	ח"ד עדים
ת"ת וחס"ד ת"ת ב"ר	ת"ת וחס"ד ת"ת ב"ר	ת"ת וחס"ד ת"ת ב"ר	ת"ת וחס"ד ת"ת ב"ר
* ועדת נשים המונחה ע"י הרבנים שליט"א תקפח על הפאות בחנויות הנ"ל, ולפסול כל פאה שצורתה מנוגדת לדרכי הצניעות.			

בסייד, אדר תשמ"ז ירושלים עיהייק ת"י

גם אנו מצטרפים לקריאת הגאונים שליט"א, ומפרסמים דעתנו כי אין לאשה לילך מחוץ לביתה במאות ארוכות והפרועות והמתפשטות לצדדים, אשר מנוגדות לדרכי הצניעות. וחזקה על בנות ישראל הכשרות, כי יקפידו ויזהרו בכך לשמור כהלכה על גדרי חומת הצניעות. ובשכר נשים צדקניות נושע תשועת עולמים

יוסף שלי אלישיב	שלמה ז'מן אויערבאך	חיים פנחס שיינברג
א.י.ל. שטיינמן -	יהודה צדקה	בן-ציון אבא שאול

RABBI MENA'CHEM MANDEL LOBIN
Rabbi Na'aman Mevreslav 15
New Brak - Israel.

הרב מנחם מנדל לובין
רבי נחמן מברסלב 15
בני ברק

של תשובה

ד"ר

הני. לברור'נו נפול מאור מצות כסו הראו
אשר לא די קצות מין שאין זה כוונת
התורה בכסו הראו אלא תחצקנה ידיו
אל המתחצקות לכסות ראשן אך ויין
הראות צנוצות - כפי שהיה הקור הוצר.
וכן המכסות שזר לא ראשן בגטפות או בכותל
למשלים בזה קדושת העם לטוב
ואשר חלקם, וככותן יסור כל נפש ומחלה
ותקרב אמותנו במהרה

מנחם מנדל לובין

בס"ד

אלהינו בוקרים מלנו אסוננו גדולים
 לפני תקופה קצרה נסטה בצקת גדולה
 והסאעה שם ימואים, וכל הנבנים שמש
 שזה היה קורבן לזה ישאל אל הצניח
 אלונו חובים להתחזק בצניח, וכל אחת
 בנינו לקחת אל זלמה חזק הן באוש
 אסתאפש כאו שובנים פסקו וכן הנסוי נא
 אפקוד מאז שסל יהוד צנוצ סמאום
 למה ישאל נשם ונאל אנסל אל
 פנאל הצניח כאו שבוטנו הצניקים
 צישו מאתנו ומבוק מי שאזנת משפחה
 גיר שמשכו בהתחלה בצניח נרם
 מאברר הימני אביאל משה צדקני
 בצנוצ נשים צדקניו נמאל אבותנו אמצו
 שאל שאל אל אבאם ובצנוצ נשים צדקניו
 שיקבו אל כל האנוש נמאל בדה באהיה הימני

בבניה אבאם
 הי' א' ביין

קול קורא מגדולי הרבנים שליט"א

(חשון תשנ"ח - אדר תש"ס)

בס"ד

הנה בשנים האחרונות חלה התדרדרות חמורה בנושא הפאות, וסניגור נעשה קמיגור באשר המצוה היקרה של כיסוי הראש שמטרתה להוסיף בצניעותה של האשה הנשואה, הפכה במקרים רבים לאבן גנף של חוסר צניעות. וכבר בשנת תשנ"ו כתבו גדולי ישראל כי הפאות החדשות ברובן הגדול אינן לפי דרכי הצניעות, ומאז ועד היום המצב רק הולך ומחמיר יותר ויותר.

על כן הננו לקרוא בזה לעשות מה שביכולת לתקן הדבר, וכמו"כ הננו לחזק ולעודד את אותן אשר עקב ההתדרדרות הנ"ל קבלו על עצמן בהסכמת בעליהן שלא לצאת כפאה כלל אלא רק בכיסוי מבר, וחלילה להרפות ידי המתחזקים בזה, ואדרבה לעת כזאת אשר הפאות הולכות ומתרחקות מן הצניעות, יש לשמוח ולברך על חיזוק זה, והלואי שירבו כמותן בישראל.

בג 721

כא הודג כי האמת ימלא את גוף
אמת אצל אנשים

כי אמת לא יפה לנו כי אמת
באמתות חיים. אמת יפה

יש אצלנו ז"ל
חיים אמת

הרב חיים שפירא
בירושלים

אשר הנשים בצניעות אמרו
ביום שמיני ימלאו את גוף
ביום שמיני ימלאו את גוף
ביום שמיני ימלאו את גוף
ביום שמיני ימלאו את גוף

כבוד הוא שחוצה אל הנאמ
צ"כ תקון גדול ושל ענין
הנשים יצטוו לקבלו אליהם
לזכות הסכמת
שמאי אמת

חתימות גדולי הרבנים שליט"א

אשרי הנשים הצנועות שמשתדלות
ביותר לשמור על דת יהודית כהודור
וללא התחכמויות ובזכותן נאל בקרוב
כ"א אדר תש"ס
מאיר קסלר

פסום הוא שהמצב של הפאות צריך
תיקון גדול וע"כ תחוקתה הנשים
הצנועות שקבלו עליהן ללבוש מספרות
עזריאל אייערבך

שמאי קהת גדוד הבהן
הנני מעטפת להגיל
חיים שמרלר

כל מורה על האמת
יאשר את הנזיל
מנחם מנדל לובין

ישראל ננס
צבי ובר

♦ פרק ה ♦

כנס חיזוק

דברי רבותינו בכנס 'צניעות הלבוש' ו'כיסוי הראש'
ירושלים כסלו תשפ"א

ביום שני פרשת ויצא ז' כסלו תשפ"א, התקיים בס"ד על ידי מפעל 'הילכתא' כינוס חיזוק מיוחד בעניני צניעות הלבוש וכיסוי הראש לאברכי ישיבת מיר בבית הכנסת פינסק קרלין ירושלים.

נשמעו דברים מפי הרבנים: הגאון רבי ישראל גנס שליט"א מראשי ישיבת קול תורה ומרבני שכונת מטרסדורף ובית וגן, הגאון רבי צבי וובר שליט"א, חבר בד"ץ 'שארית ישראל' ורב שכונת נווה יעקב, הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א חדב"נ מרן הגר"נ קרליץ, מראשי כולל חזו"א ורב שכונת 'רמת אהרן' בני ברק. לקוצר היריעה הובאו עיקרי הדברים בלבד.

(לשמיעת השיחות במלואם ניתן להתקשר לטל: 02-5447013 ולהקיש 11, ואח"כ כמה פעמים 4)

דברי הגאון רבי ישראל גנס שליט"א – חבר בי"ד משמר התורה

את הצניעות בכלל ישראל בקרב הנשים, ובעזר ה' בפעולה של יחידים שעבדו במסירות נפש, נעשה שינוי עצום בכלל ישראל. אמנם אחר כל זאת התברר, שאף שהרבה נשים התחזקו, עדיין יש מה לתקן. כל אשה משועבדת לבעלה, ועושה רצון בעלה. והרבה בעלים מעצמם הבינו את הדברים ושיתפו פעולה ועשו, אך היו כאלה שלא הבינו, לא ידעו מה צריך. בכדי להסביר את הדברים האלו, ראינו צורך להסביר את הדברים גם לגברים.

ברשות כל הציבור הקדוש. מורי ורבותי, ממש מרגש לבוא הנה, ולראות את הציבור הקדוש שהתאסף לדבר מצוה, מאות אנשים נכנסו ובאו לדבר מצוה, ויש בזה גילוי עד כמה הדבר חשוב בעיני הציבור, הדבר נוסך הרבה כח, עוז והדר למצוה זו. לפני יותר משנתיים התחלנו ענין חדש, מתוך ראיית הצורך הגדול, ראינו שיש לחזק בעניני צניעות הבגדים גם את הגברים. בעבר היתה פירצה גדולה בנושא הצניעות, וקמו ועמדו כמה יחידים לחזק

שבשלה החליטו לפנות גם לגברים. אחר שראינו את הנחיצות הרבה והצורך הגדול לחיזוק זה, לפי הנראה לעינינו במציאות אשר לולי כך, התוצאה לא תהיה מושלמת.

זאת הזכות של כל מי שנמצא כאן, שיתרום לכלל ישראל, לקדושה של כלל ישראל, לטהרה של כלל ישראל, שאין דבר גדול מזה, חז"ל אומרים שהטהרה של כלל ישראל, היא הדבר המשפיע על הכל - על כל התורה של כלל ישראל, על כל המידות של כלל ישראל, מאחר וכאשר כלל ישראל טהורים - יש סייעתא דשמיא בכל. ובס"ד נזכה שמהיום מהאסיפה היום, וימשיך לעוד אסיפות, נזכה שכלל ישראל יהיה קדוש וטהור בשלימות.

אם הבעלים יקבלו, יבינו היטב את חומר הענין וישתפו פעולה - נוכל בסייעתא דשמיא לשנות לטובה את מצב הצניעות של כלל ישראל. הצניעות היא ענין חשוב מאוד ובלי שמירה, זה פיקוח נפש. אם לא שומרים כראוי על מה שצריך לשמור, יש התדרדרות שאין המקום לפרט ולא ראוי לפרט, אבל זהו מצב נורא.

צריך לזכור עובדה פשוטה, שיתכן ואפילו מיעוט קטן יכול להשפיע - לטוב ולמוטב. הכוונה של יסוד האסיפה הזאת, היא לזכות לשלימות בעזר ה' בנושא הזה, על ידי החיזוק שיצמח מכאן בין לעזרת נשים ובין לעזרת ישראל. הרבנים שליט"א הם שישאו דברים בהמשך, הם שיבארו כיצד יש לפעול למעשה בנושא, וכאן באתי בקצרה לומר את המטרה העומדת בפנינו,

דברי הגאון רבי צבי וובר שליט"א - רב שכונת נוה יעקב

בשוק, ומכסה את ראשו ואת פניו, ולכן האשה שעברה על הציווי של עץ הדעת, היא מכסה את ראשה מפני הבושה, על כך שעברה בחטא עץ הדעת. עכ"ד השפתי חכמים.

מה הפשט "ופרע את ראש האשה", פשט אחד שהכהן פורע את השער שלה, שהשער יהיה פרוע ומפוזר, וכך מבואר במגן אברהם (סימן ע"ה ס"ק א), שאפילו בתולות שאין להן חיוב לכסות את ראשן, אבל בשער פרוע - אסור להן ללכת, צריך שהשער יהיה אסוף, והרב וואזנר בשו"ת שבט הלוי (בהקדמה לח"א) כותב, שגם נשים שהולכות עם פאה, ומפזרות את שער הפאה, עוברות על דין המגן אברהם (ח"ו

אני רוצה לעסוק היום בדברים שהם עומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם. רש"י בפרשת נשא, על הפסוק "ופרע את ראש האשה", כותב: "מכאן שגנאי לנשים לגלות את שערות ראשן".

רש"י אומר שזה גנאי לנשים, לכאורה רש"י היה צריך להגיד שזו עבירה לגלות את שערות הראש, זה איסור דאורייתא, מדוע נקט רש"י לשון שזה גנאי לנשים לגלות את שערות ראשן? ומאין לקח רש"י שזה גנאי?

ראיתי בשפתי חכמים דבר נפלא, הוא אומר כך: שמעתי, במדרש כתוב משל למה הדבר דומה, למי שעשה עבירה, ומתבייש מחמת העבירה שעשה ללכת

מתהלכות במצב שהוא גנאי להן, בצורה שכביכול אינן מתביישות בחטא שהן עשו. וכיסוי הראש זה מבטא בוש.

צריך לדעת, אם זה גנאי, איך אשה חושבת שפאה פרועה זה יפה, הרי היא חולקת בזה על רש"י מפורש, שרש"י כותב שגנאי לבנות ישראל שילכו וראשן פרוע, מי תלך על הראש עם משהו מצחיק, משהו מגונה, אף אחת לא אמורה ללכת ככה, זה גנאי לבנות ישראל שילכו וראשן פרוע. אני חושב ומקווה שבסייעתא דשמיא, שבזכות הכנס הזה, תהיה התעוררות שלא ימשיכו הדברים האלו, לא פאות ארוכות, שזה גנאי לבנות ישראל, שלכן פורעים את ראש הסוטה, ולא ללכת עם שער מפוזר, כמו שכתוב בשבט הלוי, שזה גנאי לבנות ישראל לילך כך, וכי היא רוצה להראות סוטה!? הבושה זו התכונה של היהודים. (א.ה. בתקנון 'שיתי ליבך למסילה' המובא בסו"ס דעת רבותינו, שנכתב ע"פ הוראות מרנן הגר"ש זאנבאך, הגר"ש אלישיב, הגר"ש וואזנר, הגר"נ קרליץ, הגר"ש בעדני ועוד, הובאו הגדרים במפורט, בזה"ל: 'שערות הפאה המתפשטות לצדדים בתנודות ראש ומשב רוח, או נכנסות לפני ומכסות אותן בחלקן, זהו שיער סתור שאינו מדרך הצניעות, וכמו כן תנודות הפאה בהתכופות ומשב הרוח, מושה לה מראה טבעי. בכדי שלא יתפשטו שערות הפאה לצדדים, יש להקפיד שאורך הפאה בצדי הראש יהיה עד תחתית האוזן, ולא יותר, וגבול שיער הפאה בצדי הראש יהיה עד סוף האוזן כלפי הפנים ולא יותר. עכ"ל. ז"ל ב"ד משמר התורה: הנהגות לחבוש פאה צריכות להקפיד וכו', מצד הפנים השערות לא תכסנה את הלחיים. עכ"ל)

אנחנו פונים לציבור של האברכים, צריך לדבר גם עם הנשים, בפסוק כתוב: "כה תאמר לבית יעקב ותגד לבני ישראל", כולם יודעים את פירוש חז"ל שתחילה נאמר 'כה

השבט הלוי שם: עצם ההליכה בשערות מסותרות הוא פריצותא שאין כמוהו, ונלקח מן הירודים שבאנושות, גם כשהולכת בפאה נכרית שאין הנידון גילוי השערות, אלא צורת השערות באופן שמהרס דרכי הצניעות, ומה נואלו אלו שמבקשים להם קולות על זה תחת מסוה של כיסוי ראש מדומה. עכ"ל. וודאי שצריך להחמיר בזה, וכמדומה שיש אנשים שלא יודעים את המגן אברהם הזה, אבל זה מה שכתוב במגן אברהם.

פשט שני מביא שם בשפתי חכמים, שיש שאומרים שפרע זה לגלות, שכאשר סותרים שער ראשה, נהיה לה שער ארוך, וזה גם חוסר צניעות - שער ארוך, הגילוי מראה את השער הארוך. מה הגנאי בזה? הסביר השפתי חכמים, שחווה בגלל חטא עץ הדעת, היתה בושה ללכת ברחוב וכיסתה את ראשה. עוד כתוב במדרש שהסיבה שפורעים את ראש הסוטה, מידה כנגד מידה מה שעשתה עם החוטא עמה. והענין בזה הוא כמו שכתוב בגמרא בברכות (דף יב:), שכל מי שעושה עבירה ומתבייש בה, מוחלים לו על כל עוונותיו, וחז"ל מביאים ראיה משאול ושמואל. וכך כל אשה שהולכת ברחוב עם כיסוי ראש, היא מתקנת את החטא של עץ הדעת, היא מתביישת בחטא שלה - מוחלים לה על כל עוונותיה, איזו זכות עצומה, להיות יחד עם שמואל ושאול בגן עדן, מי זוכה לזה? אשה שמכסה את ראשה, ומה עושה? מכסה את הראש, לא פורעת את הראש שלה, ולא שער ארוך.

הרבנית אמרה לי, כשאני נוסעת באוטובוס ורואה מישהי שהשער קלוע ומסודר - לא פרוע, אני יודעת שזו בחורה, אבל אם זה פרוע זוהי אשת איש... היתכן כדבר הזה!? איך שותקים על כזה דבר, שבנות ישראל

גם רבנות טוב לו. ישנה בכלל מחלוקת הפוסקים אם מותר ללכת עם פאה בכלל, אני לא רוצה להיכנס לנושא הזה, בפרט שהמשנ"ב מתיר ואני לא נכנס לעיקרי הדיון הזה, אולם אני ראיתי את הפאה של אמא שלי ז"ל, של סבתא שלי, פאות שראו ברור שאינם שיער, כל אחד יודע, אבל פאה כזו ... פתאום אפשר לסמוך על רבנות?

באמת צריך לקבוע במסמרות לדעת שיש פה שאלות רציניות מאוד בהלכה, אם כל הגדולים אמרו שאסור כזה דבר, ואנחנו יודעים שזה גנאי ללכת ככה, עם כאלה דברים, אנחנו עכשיו מדברים לגברים, אבל זה צריך להיות גם מופנה לנשים.

כשיש ערות דבר, זה גורם "ושב מאחריך", הקדוש ברוך הוא חס ושלום לא יתהלך איתנו, צריך להשתדל לעמוד בכל תוקף, אך בדרך נעימה להשפיע בבית. אני בטוח, הרי בנות ישראל כולן רוצות להיות יראות שמים, יש פה קצת בעיה, שלא יודעים שזו בעיה רצינית, שכל עוה"ב תלוי בזה, אם יש עוה"ב ואין, זה תלוי בזה. לא יודעים כמה זה איסור חמור, אז אומרים זה רק מנהג קצת של כמה מחמירים, נקיים את הדין, אבל לא צריך בדיוק כל כך עד הסוף רח"ל.

תאמר לבית יעקב' - אלו הנשים, ואח"כ נאמר 'ותגד לבני ישראל' לאנשים, מדוע הקדים את הנשים? כתוב במדרש דבר נפלא. הרי כל החטא של עץ הדעת היה כי ה' ציוה קודם את אדם הראשון ורק אח"כ את חוה, וא"כ היא חשבה - שהמצוות בשביל הגברים, אני לא שייכת למחמירים. בעלי לא מטלטל, לא משתמש בכל מיני דברים, משתמש רק בגנרטור, בעלי צדיק מאוד, הולך לכולל, לומד כל היום מהבוקר עד הערב, אני שייכת לקבוצה אחרת - לנשים, אני יכולה לעשות קצת קולות,

שמעתי שיש רב אחד שמתיר את זה, וזה לא נורא...

הלא כל גדולי ישראל חתמו שאסור ללכת עם פאה שנראית כמו שער של אשה רגילה, כל גדולי ישראל כתבו את זה, היתכן כדבר הזה שלמרות זאת אנשים מקילים?! שאלתי את אחד האברכים, איך עושה כזה דבר, שאשתו הולכת עם פאה נגד דעת כל גדולי ישראל? אז הוא ענה לי תשובה מדהימה (ומדובר באברך פרומער, שמחמיר מאוד בהרבה נושאים), אבל בשר רבנות זה גם כשר. אמרתי לו: מה?! פתאום אתה רוצה רבנות?! מה קרה?! מכיון שהוא רוצה שאשתו תראה טוב, אז פה

דברי הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א

חתן מרן הגר"ג קרליץ זצוק"ל ורב שכונת דמת אהרן בבני ברק

- קבלנו עלינו, כל ישראל קבלו לעשות את כל דברי התורה הזאת עד עולם. יש דברים שאומרים עליהם מדשתקי רבנו, שמע מינה ניחא להו, זה אמירה

בפרשת נצבים כתוב: "הנסתרות לה' אלוקינו והנגלות לנו ולבנינו לעשות את כל דברי התורה הזאת", רש"י אומר שעל דברים נסתרים לא נתבעים, אבל על הנגלות

הוא גם כן רח"ל, עבירה שגוררת איתה המזון המזון מכשולות וחטאים. אשה אחת שעברה ברחוב בלבוש שלא כדין, והכשילה בדרך מאה אנשים, אז רח"ל מאה עבירות נזקפים לחובתה.

נכון שהדברים האלו היו צריכים יותר להיאמר לנשים, אבל כמו שהזכירו מקודם "כה תאמר לבית יעקב ותגד לבני ישראל", גם על הגברים מוטלת האחריות. נכון שזה לא בידו ממש, יש מצבים שבעל לא יכול לכפות את אשתו, בפרט אם יש ניגודים, אבל לטפסף את רוח הדברים, לדעת מה דרכי הצניעות של בנות ישראל ולא להתבזות, שלצערינו הדבר הזה נפרץ ונלקח מאומות העולם. זה מוטל עלינו, שכל אחד ברוח נוחה, לדעת להסביר, מה המקום האמיתי של בת ישראל, וכמו שהאריכו מקודם, להתנהג יותר בהסתר, ולא להתבלט.

הדברים הראשיים שהזכירו מקודם, הנושא של כיסוי הראש. את הסוגיא אם פאה נכרית מותרת או לא, מסתמא כל אחד כבר פחות או יותר ראה את המחלוקת שבאחרונים, נכון שבשעתו השלטי גיבורים התיר והיו אחרים שחלקו עליו, המגן אברהם מביא את זה בתור שיטה פשוטה, וכך מובא גם ברמ"א שפאה נכרית מותרת. המשנה ברורה, כן נראה שחזר והביא את צד האוסרים והביא את זה בתור מחלוקת, ובמקום שנהגו להקל נהגו, אבל לא על המחלוקת הזאת התכנסנו היום.

יש כאן נושא שרבותינו של הדור הקודם, כבר ראו שהנושא הזה הולך ונפרץ, כמו שהזכירו, הפאות של הדורות הקודמים היו

מפורסמות, אם היתה בעיה אז הרבנים היו אומרים.

הנושא שעכשיו התכנסו פה עכשיו, זה להראות דלא שתקי רבנן בנושא שהרבה זמן לא דברו עליו, ומי שיודע קצת היסטוריה גדולי הדור תמיד עוררו על הנקודות האלו, כל דור לפי הפרצות שלו.

בפרט שהמצב כיום מעורר יותר למחשבה, המצב של מגיפת הקורונה מה שזה הביא, ולמי שמתבונן בכל זאת, שכשנסגרו הבתי כנסיות הרבה עוררו על דברים בטלים וקדושת בתי כנסיות.

מי שקצת שם לב, רואה שכביכול מתקיים כיום הפורענות שבירמיה (ו, לד) "והשבת י מערי יהודה ומחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה" ב"ה, בתי מדרש חזרו למקומם, אבל מהדברים היחידים שעדיין נשארו מגבלות, ששמחת הנישואין הושבתה במקצת, לרגל המצב. זה מחייב קצת התבוננות וכנראה שצריכים לתקן בזה, אין לנו נביאים לדעת בדיוק איזה נקודות צריכים לתקן, אבל דברים שיודעים כצריכים תיקון - פשוט שצריכים לתקן.

יש גרסאות באגרת הגר"א, שהתבלין נגד היצר הרע לאנשים - הוא תורה, ולנשים הוא צניעות. אצל הנשים אין תלמוד תורה, להם יש את מצוות הצניעות, אני אומר שיש לזה עוד מכנה משותף - החומר של הדבר. עוון ביטול תורה הוא עוון גדול מאוד, ולמה? כי הזמן - כשהוא לא מנוצל, זה ביטול תורה, והוא מתרבה כפי הזמן, ומצטבר מדקות לשעות ולימים ח"ו. אצל נשים, אם ניקח את זה על אותו משקל, חסרון בצניעות

תסלחו לי, היה לי מקרה מאוד מצער וקבלתי על עצמי לגזור את השער בכ-20 ס"מ וגם עכשיו אתם צועקים?!...

כלומר שגם אותה אשה, שנמצאת במצב שלה, מבינה יחסית שהתיקון שלה כדי להתחזק הוא לקצר את השערות, כלומר גם עלינו להבין ששער ארוך זה לא יתכן. ולמה לא? הרי זה פאה נכרית, כתב בשו"ע והמ"ב מתיר פאה נכרית, מה רע? אך כולם מבינים שלא יתכן בעולם שהתורה כותבת ופרע ראש אישה, וחז"ל אמרו שצורה של אשה להיות עטופה, אז הצורה הזאת הכי נוגדת את ההלכה, גם לילדות קטנות פחות מבת מצוה - אף אחד לא נותן ללכת עם שער פרוע, עם שער פתוח לגמרי - עד שילדה תמימה, שאלה בתמימותה: אמא, מתי לי גם כן יהיה מותר ללכת עם שער פתוח, רק כאשר אני אתחתן?... זה שאלה של ילדה תמימה, אבל היא נוקבת מאוד. איך יתכן בעולם שנגיע לכזה מצב?!

ברור שהמצב הזה לא יתכן, כמו שהתחלנו בהתחלה "הנסתרות לה" אלוקינו", אם לא נעמוד על זה בכל כוחנו, לאיפה נגיע? הרגש הולך ונשחק כמו שלצערינו רואים בכל דבר, וכמו בזמן שגילו את שער הראש ממש רח"ל לפני השואה, היו כאלו שאמרו: נו, אם כבר כולם מגלים אז מותר... זה לא יתכן, זאת התורה לא תהא מוחלפת. אם כתוב בתורה "ופרע את ראש האשה", שערה של האשה צריכה להיות בצניעות, שום מצב לא ישנה את זה "זאת התורה לא תהא מוחלפת".

ברור שחייבים לעמוד על המשמר שחס וחלילה לא להידרדר, גם בי"ד 'משמר

עשויים בצורה שפחות מושכת, פחות נראו כשער טבעי והיו נראים בשיעור שכל אחד היה יכול להבין שיש כאן איזוהי צורה של כיסוי וכובע מסוים שעשוי משערות. אבל בהתקדמות של העולם היום, שהדברים השתנו ולא לטובה, שפני הדברים הם לעשות את הפאה כמה שיותר בצורה טבעית. מי שזוכר לפני שלושים ארבעים שנה שהתחיל הצרה והצורה של הפאות הארוכות כל גדולי הדור זעקו מרה, שודאי זה פריצות, ועל זה לא דברו בנושא של היתר פאה נכרית.

כולם יודעים שהרב אלישיב זצ"ל צעק שנקרא עוברת על דת יהודית. כי ישנו הרגש שמחייב להבין את סברת ההלכה.

(וז"ל מרן הגר"ש אלישיב - מתורגם מאידיש, נאמר בשיעורו תשרי תשס"ז: כל הנידון הוא אם הולכים כמו הפאות שלפני מאה שנה, זה היה נראה שער של בהמה... זה בודאי מותר, ואפילו קצת יותר יפה, אבל שלא יהיה כמו שהולכים היום, את זה אף אחד לא התיר. ובספר 'מפי האיש' להרב ישראלזון (עמ' קנו) כתב: אמרתי לרבינו: כל העולם רועש מדברי הסבא כנגד הפאות הנכריות של ימינו, התקשרו נשים מודרניות לשאול, ואמר רבינו: לא מדברים רק ממודרניות, מדברים גם על הבני תורה, ושאלתי לרבינו: האם הבעיה היא רק הפאות הארוכות? והשיב רבינו: לא, כל המראה של זה, זה פריצות). וכמו שגם היום עדיין כל אחד מבין שאשה שתלך ח"ו בפאה ארוכה באורך מטר, כל אחד יבין שזה פריצות נוראה, גם הגרועים מבינים שזה פריצות נוראה, כמו ששמעתי סיפור לפני תקופה קצרה, ששאלו אשה שהולכת עם פאה ארוכה איך היא לא מתביישת? התשובה שהיא ענתה:

ופשקוילים ברחוב, או כל מיני צורות שזה לפעמים רק מקלקל, וגורם כביכול ההפך, ובזה מפסידים את הכל. אבל מכל מקום זה לא פוטר אותנו מלעשות מה שצריך. לכן הכינוס הזה הוא ממש קידוש שם שמים, שהדבר הראשון הוא "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו", ה"נדברו" לבד זה כבר זכות גדולה, כלומר התביעה קיימת הרבה יותר, כשאף אחד לא מדבר ואף אחד לא שם לב, אז החרון אף הוא הרבה יותר חמור. אבל כשמתכנסים ורוצים לשמוע ולתקן, זה עצמו סותם כבר את פי המשטינים.

הקב"ה יתן שבזכות זה באמת - 'ובא לציון גואל' אמון.

התורה' שכתבו את ההוראות, זה היה המינימום שאפשר לדון עליו, אבל מעבר לזה ודאי שלא יתכן.

וכל אחת שיכולה להתחזק, כמו שהזכירו כאן בכיסוי של כובע ומטפחת בתנאי שלא יראו השערות, בודאי שברכה על ראשה, וגם בזה יש אופנים שהיצר הרע מוצא לו בכל מקום את התחום שלו...

אבל גם אלה שקשה להן, לדעת לטפסף להם את צורת הדברים בצורה נעימה שיבינו את הדברים בשרשם, כמה זכויות טמונות בכל חיזוק, וכמה הצלה לכלל ישראל.

הצורה של הנהגת בני תורה, זה רק בלימוד הדברים מתוך הסוגיות, לא במלחמות

דברי רבותינו בכנס 'כיסוי הראש להלכה' בני ברק תשרי תשפ"א

כ"ה תשרי תשפ"א, בס"ד התקיים כנס חזוק מיוחד בנושא חבישת פאה נכרית להלכה ומה עדיף למעשה פאה או מטפחת. הבעיה של תקרובת ע"ז בפיאות הוזכרה גם כן על ידי מורנו הרב שריאל רוזנברג שליט"א.

נשמעו דברים מפי הרבנים:

הגאון רבי מנחם מנדל לובין שליט"א חדב"נ מרן הגר"נ קרליץ, מראשי כולל חזו"א ורב שכונת 'רמת אהרן' בני ברק

הגאון רבי שריאל רוזנברג שליט"א גאב"ד בית דין צדק בני ברק ורב שכונת רמת דוד

הגאון רבי יהודא סילמן שליט"א

הגאון רבי יוסף ליברמן שליט"א

הגאון רבי חגי נאה שליט"א

דברי הגאון רבי שריאל רוזנברג שליט"א – גאב"ד בי"ד דמרן הגר"נ קרליץ זצוק"ל

ובנושא זה כבר האריכו הרבה, ולצערנו הרב, עדיין אין בדיקה מוסמכת שתוכל לברר אם השיער הזה מגיע מהודו או לא, מפעם לפעם באים עם כל מיני רעיונות, עם כל מיני תוכניות, אך לא יצא מזה משהו למעשה.

הנושא השלישי: גם כן דברו עליו הרבה, זה הנושא של צניעות. הפאות שעליהן היה הנידון האם מותר או אסור ללכת, האם יש בזה מראית העין או אין, זה לא בפאות הפרועות של זמנינו, אלא הנידון היה בפאות צנועות, קצרות ופשוטות, כפי שרואים בתמונות של הסבתות, אין שהם הלכו בפולין ובמקומות אחרים.

כאלו פאות, שבחורה שתלך עם השיער שלה באותה צורה - היא תיחשב כבחורה לא צנועה בהחלט, אין שום היתר לנשים נשואות ללכת בכזו צורה, וללכת היום עם

בנושא הזה של הפאות, יש בעצם ארבע נקודות, על שלוש מהן כבר האריכו, ויש עוד נקודה רביעית, שחשוב מאוד גם להזכיר.

הנושא הראשון: זה נושא מראית העין, האם יש לחשוש בחבישת פאה שיחשבו שהאשה מגלה את ראשה או לא, ונחלקו בזה הפוסקים, והרבה הכריעו לקולא ולא חששו למראית העין, ויש מדינות שנהגו איסור בזה.

הנושא השני: הנושא של חשש תקרובת עבודה זרה בפאות הנכריות. שלושת הגדולים שבארץ ישראל אשר כולם הלכו לאורם - חששו לזה, השווער זצ"ל (מרן הגר"נ קרליץ), הגרי"ש אלישיב והגר"ש וואזנר, כולם חששו שיש בזה תקרובת עבודה זרה ופסקו לא ללכת עם פאות שלא ידוע בבירור שהשיער לא מגיע מהודו, מחשש עבודה זרה.

את המרוץ המטורף הזה שנקרא פאות, ולהחליט עד כאן, אם אי אפשר להוריד את המחירים של הפאות, אז צריך להפסיק ללכת עם פאות, בשום אופן לא יתכן שבית יהודי יסבול כזאת הוצאה למעלה מההשגה.

אם ככה בודאי שצריכים לברך את ההתעוררות הזאת, ולשכנע נשים לעבור לכיסוי ראש של מטפחת, אבל צריכים לזכור לא להיות כמו אותם שחושבים שהעיקר שזה לא יהיה פאה, אלא צריך שהמטפחת תכסה גם כן את כל השערות כדין כמו שצריך, ואין להקל בזה, כשמקפידים צריכים להקפיד על ההלכה, וההלכה היא שצריכים לכסות את כל השיער של הראש, והחובה לשים לב גם לזה.

הקדוש ברוך הוא יעזור שכל אחד יהיה שורר בביתו, להכניס לבית את הרוח של הצניעות האמיתית, ולעודד לעבור לכיסוי ראש המתאים ע"פ ההלכה, ע"פ כל גדרי הצניעות, וצניעות בבית זה קדושה בבית, שכינה בבית, ואם שכינה שרויה בבית אז זה ברכה בבית בכל התחומים בשלום בית, פרנסה, חינוך הילדים וכל הענינים, ובזכות נשים צדקניות נגאל במהרה בימינו אמן.

פאה שלא נראית כפי שמצוי כיום, אני חושב שהרבה נשים כבר יעדיפו ללכת עם מטפחת, מאשר ללכת עם פאה מהסוג הישן.

והנקודה הרביעית: עליה לא דיברו, אבל אני חושב שזו נקודה מאוד מאוד חשובה, המחיר של הפאות הגיע למחירים שלכל הדעות הם מוגזמים ביותר, ואני לא יודע אם יש היתר ע"פ הלכה להוציא כאלה סכומי כסף למי שלא משופע בכספים. זה מגיע למחירים של ארבע עשרה, חמש עשרה, שמונה עשרה אלף שקל לפאה! זה איום ונורא, מי שמרוויח מיליונים, בסדר, אי אפשר לבוא אליו בטענות אם הוא רוצה לזרוק את הכסף, שיעשה איתו מה שהוא רוצה, אבל מי שמגלגל חובות, אברך שלומד בכולל, שצריך ללמוד שנה שלימה בשביל לקנות פאה לאשה! זה הרי מבהיל על הרעיון. וגם אלה שיש להם כסף, כשהם קונים כאלה פאות, אז זה ההיפך מקנאת סופרים תרבה חכמה, והקנאה מחייבת גם את האחרים ומוציאה אותם מן העולם, להיכנס לכאלו חובות, להיכנס לכזאת הידרדרות, זה דבר שאני חושב שאפילו אם שלושת הנקודות האחרות לא היו בעייתיות, זה לבד היה סיבה לעצור

